

POLIȚIA ROMÂNĂ

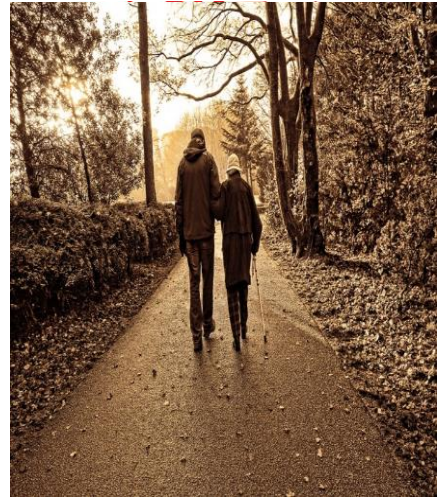

INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PREVENIRE A CRIMINALITĂȚII

Nr. 3659550 din 14.12.2018

INFRAȚIONALITATEA ÎNDREPTATĂ ASUPRA VÂRSTNICILOR

- O PERSPECTIVĂ VICTIMOLOGICĂ -

Motivație

Fascinația ”*tinereții fără bătrânețe și a vieții fără de moarte*” a captivat oamenii dintotdeauna, manifestându-se în forme diferite de-a lungul timpului, de la credințele și ritualurile arhaice până la experimentele genetice contemporane.

”**Bătrânețea are haine grele**” se spune la români. Cu ”*haine grele*” se îmbracă însă un procent tot mai mare al populației globului, astfel că asistăm astăzi la ceea ce unii au numit ”**The silent revolution**”, revoluția tăcută, denumire metaforică ce ilustrează procesul ireversibil al îmbătrânirii demografice.

Problema îmbătrânirii populației reprezintă o problemă socială deosebită, ținând cont de faptul că statisticile demografice indică un proces accelerat de creștere a numărului de persoane vârstnice.

În ansamblul populației, persoanele vârstnice reprezintă un grup vulnerabil în ceea ce privește victimizarea infracțională, atât prin prisma caracteristicilor lor biologice, cât și psihosociale. Astfel, vârsta a treia se caracterizează în general printr-o *scădere a capacității fizice de a se apăra* în fața unei potențiale agresiuni (asupra propriei persoane sau a bunurilor pe care le dețin), a *capacității de a sesiza pericolul fizic* datorită limitării simțurilor fizice (văz, auz etc.), prin *izolare socială* ce se traduce printr-un grad mai scăzut de informare cu privire la noile metode folosite de infractori, tipuri de infracțiuni sau modalități de protecție, dar și printr-o serie de *comportamente de risc* prezente în cadrul acestei categorii, ca de exemplu, păstrarea unor sume importante de bani în numerar în locuință etc. De asemenea, *precaritatea mijloacelor financiare* în rândul unei părți a populației vârstnice sau dimpotrivă dependența persoanelor adulte rămase fără loc de muncă de venitul sigur – pensia vârstnicilor, coroborate cu *scăderea capacităților psiho-sociale* poate favoriza apariția unor situații de abuz împotriva persoanelor vârstnice.

Totodată, în condițiile fenomenului de îmbătrânire a populației, ***persoanele vârstnice reprezintă un segment din ce în ce mai semnificativ al populației atât la nivel european, cât și național***, fiind cu atât mai mult nevoie ca eforturile de prevenire a criminalității să fie direcționate către acest grup de vârstă. Astfel, dacă în *anul 2005* persoanele de 65 ani și peste reprezentau *14%* din totalul populației României, în *2018* ponderea acestora a crescut la *18,2%*.

Deși încadrați în același grup socio-demografic, *vârstnicii nu constituie un grup omogen*, existând în cadrul acestei subcategorii a populației ***anumite segmente*** ce prezintă, ***datorită unei***

multitudini de factori (biologici, psihologici, sociali și economici) un risc mai ridicat de victimizare.

Chiar dacă există persoane vârstnice încă active pe piața muncii, cel mai adesea, vârstnicii sunt inactivi social, se confruntă frecvent cu probleme de sănătate sau probleme economice, ceea ce îi poate situa într-o stare de izolare socială, crescându-le gradul de dependență față de rude/cunoștințe și le limitează relațiile sociale și îi vulnerabilizează în fața infractorilor.

Gradul de informare a acestora cu privire la metodele de prevenire a infracțiunilor este în general ***mai scăzut comparativ*** cu cel al populației active iar aceste sunt preluate în general din media tradițională, din întâlnirile organizate în acest domeniu de poliție sau alte instituții sau din materialele distribuite în acest domeniu.

Victimizarea persoanelor cu vârstă înaintată are cauze intrafamiliale sau extrafamiliale, ***factorii de risc*** care pot determina săvârșirea unui abuz asupra persoanelor vârstnice se pot regăsi la ***nivel individual, la nivel familial, în cadrul societății și la nivel socio-cultural***. De multe ori, bătrânii cad victime propriilor urmași, rudelor apropiate sau grupărilor de crimă organizată, faptele cele mai întâlnite fiind înșelăciunile, lovirile și alte violențe, furturile etc.

Pentru a proiecta mecanisme eficiente de intervenție preventivă cu adresabilitate spre această categorie specifică de persoane, ***Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității, și-a propus***, prin studiul de față, ***să identifice și să descrie tipurile de infracțiuni față de care populația vârstnică este cea mai vulnerabilă, contextul producerii acestora, modurile de operare și mecanismele folosite cu predilecție în aceste tipuri de infracțiuni, factorii de risc și profilarea din punct de vedere socio-cultural a segmentelor cele mai vulnerabile din cadrul acestei categorii de populație.***

Mai mult, studiul își propune ***să identifice bunele practici în prevenirea infracțiunilor comise asupra persoanelor vârstnice la nivel european***, ce pot fi adaptate și multiplicare în context național.

Metodologie

Obiectivele studiului:

- Să descrie tipologia principalelor infracțiuni și probleme de siguranță publică ce afectează această categorie de populație;
- Să identifice principalii factori de risc care vulnerabilizează persoanele vârstnice;
- Să descrie relația dintre poliție și persoanele vârstnice și să identifice modalitățile de optimizare a colaborării astfel încât să sporească gradul de încredere a acestui segment al populației în poliție;
- Să identifice principalele nevoi de informare în rândul populației vârstnice în vederea prevenirii victimizării și a celor mai eficiente modalități de pregătire antivictimală.

Grupurile țintă vizate în scopul obținerii datelor au fost polițiști din cadrul structurilor de investigații criminale și/sau de ordine publică care au cunoștințe despre situația investigată (victimizarea vârstnicilor) și persoane vârstnice (65 de ani și peste) atât din mediul urban cât și din mediul rural.

Metodele utilizate:

- **Analiza secundară a datelor cu privire la percepția nivelului de siguranță și victimizarea vârstnicilor** din studiile realizate de I.C.P.C. (*Ancheta siguranței publice 2018, Studiu privind violența domestică*, Buletinul siguranței rutiere. Raport anual 2016 etc.) și de alte structuri ale Poliției Române sau alte instituții;
- **Interviuri cu persoane vârstnice și interviuri cu polițiști** în scopul identificării factorilor psiho-sociali de risc în victimizarea vârstnicilor, a situațiilor vulnerabile, a mecanismelor de relaționare și îmbunătățire a relației cu poliția în vederea creșterii nivelului de încredere în poliție și îmbunătățirii activității de prevenire a criminalității;
  - Interviurile au fost realizate de către ofițerii sociologi care își desfășoară activitatea în cadrul inspectoratelor județene de poliție¹. Au fost realizate **221 de interviuri**

---

¹ Au fost realizate interviuri cu polițiști și cu seniori în județele în care, la momentul studiului, își desfășura activitatea un ofițer sociolog: Alba, Bacău, Bihor, Botoșani, Bistrița Năsăud, Brăila, Buzău, Călărași, Cluj, Dolj, Galați, Giurgiu, Harghita, Hunedoara, Iași, Ilfov, Mehedinți, Maramureș, Neamț, Olt, Prahova, Satu-Mare, Teleorman, Tulcea, Timiș, Vaslui, Vâlcea, Vrancea, București.

individuale cu persoane vârstnice (115 în mediul urban și 106 în mediul rural în localități despre care se știe că există fie un procent ridicat de persoane vârstnice, fie se confruntă cu o problemă infracțională ce vizează persoanele vârstnice) și 11 focus-grup-uri; Totodată, au fost intervievați de **128 polițiști** cu experiență/cu funcții de conducere din structurile investigații criminale și din structurile de ordine publică din unități de poliție din mediul urban și 48 de polițiști din unități de poliție din mediul rural. În municipiul București au fost realizate 12 interviuri cu polițiști cu experiență în această problemă.

- **Sondaj de opinie în rândul persoanelor vârstnice din mediul urban** în vederea descrierii gradului de pregătire antivictimală și a orientării activităților de prevenire a criminalității desfășurate.
  - **Metodologie sondaj: Volumul eșantionului:** 440 persoane vârstnice, au fost aplicate chestionare în câte un oraș din fiecare județ și în Municipiul București; **Tipul eșantionului:** eșantion stratificat (7 regiuni istorice și București x 3 mărimi localitate urbană); **Marjă de eroare:** eroarea maximă de eșantionare, la un nivel de încredere de 95% este de +/- 4,6%; Rezultatele prezentate au fost calculate pe baza ponderată - Ponderarea proporțională pentru corectarea probabilităților inegale de selecție. Criteriile de ponderare: sex, subcategoriile vârstă, mărime localitate urbană, regiune.

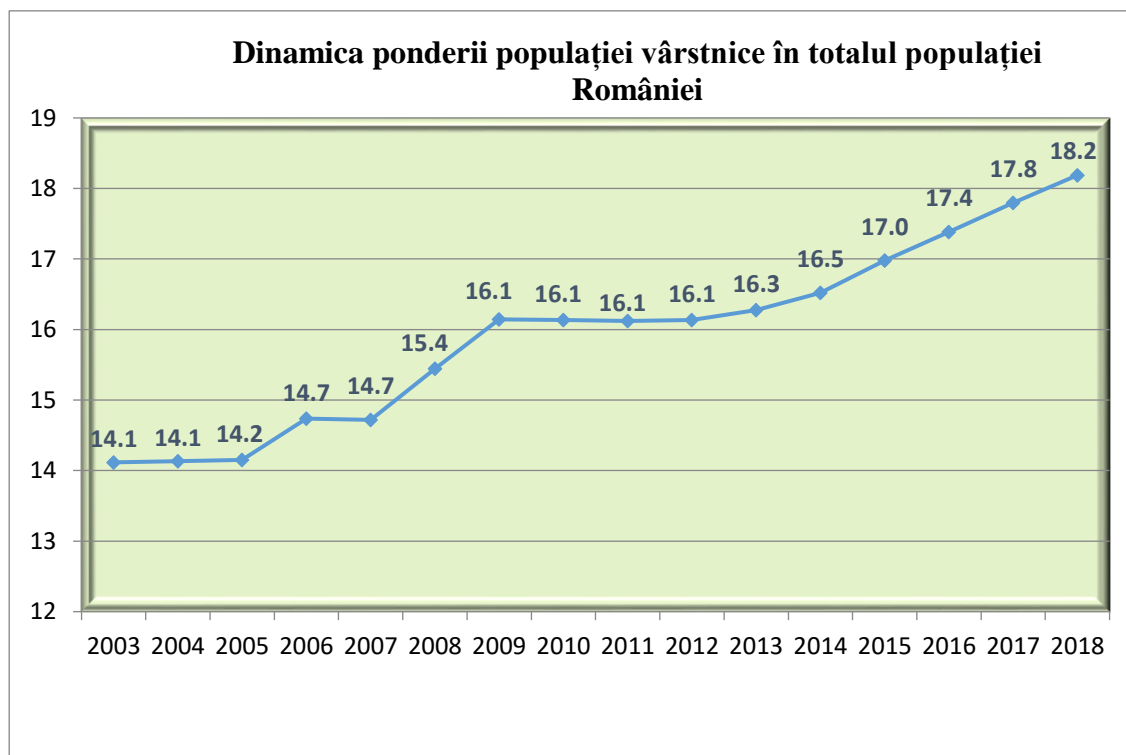
1. Indicatori statistici ai populației vârstnice

La data de 1 iulie 2018, numărul persoanelor vârstnice rezidente în România (cu vârsta de 65 de ani și peste) se situa la valoarea de 3.550.957 persoane, reprezentând 18,2% din totalul populației (19.523.621 locuitori)².

Persoanele vârstnice reprezintă un segment de populație multiplu dezavantajat atât prin scăderea capacităților fizice, cât și de reducerea gradului de activism social, de reducerea resurselor financiare sau de diminuarea capacităților psihice.

Fenomenul de îmbătrânire a populației se adâncește în România de la un an la altul, la începutul anului 2018 populația vârstnică de 65 de ani și peste depășea cu 350 mii persoane populația tânără de până în 14 ani, iar indicele de îmbătrânire demografică a crescut de la 107,9 (ianuarie 2017) la 110,7 persoane vârstnice la 100 persoane tinere.

Totodată, după cum se constată în graficul de mai jos, ponderea persoanelor vârstnice cunoaște o creștere continuă. În ultimii 15 ani s-a constatat o creștere cu 8,2% față de anul 2003 când numărul persoanelor vârstnice era 3.053.118.

² Sursa date: Institutul Național de Statistică, Tempo Online

Ponderea populației vârstnice în țările din Uniunea Europeană³

Fenomenul de îmbătrânire constatat la nivelul României nu este un fenomen izolat, ci se înscrie în procesul de îmbătrânire a populației care se constată la nivel mondial și cu atât mai mult la nivel european, ca rezultat a progreselor înregistrate în ceea ce privește creșterea speranței de viață în rândul populației, a boom-ului demografic din anii '70 și a scăderii natalității. Fenomenul de îmbătrânire nu afectează doar statele dezvoltate, cu venituri mari la nivel național, ci și pe cele cu venituri medii, ambele categorii înregistrând, conform statisticilor, creșteri similare ale speranței de viață. În Europa se estimează că numărul persoanelor cu vârsta de 65 de ani și peste se va dubla în perioada 2010-2050. În anul 2050, se presupune că una din patru persoane va fi în această categorie.

La nivelul României, pentru populația în vârstă de 65 ani și peste este anticipată o creștere numerică aproape continuă, de la 3,2 milioane persoane în iulie 2012⁴ la aproximativ 3,6 milioane persoane în anul 2030 și la circa 3,5 milioane persoane în anul 2060, (*varianta constantă*). În ceea ce privește ponderea acestei categorii de populație în total, de la 15,0% în iulie 2012 se va crește cel mai mult în varianta *optimistă* la 19,8% în anul 2030, respectiv 26,8% în anul 2060. În varianta de proiectare *pesimistă*, creșterea va fi la 19,5% în anul 2030, respectiv 26,7% în anul 2060.⁵ În ambele variante, atât cea optimistă cât și cea pesimistă, în anul 2060 una din patru persoane va avea vârsta de 65 de ani și peste.

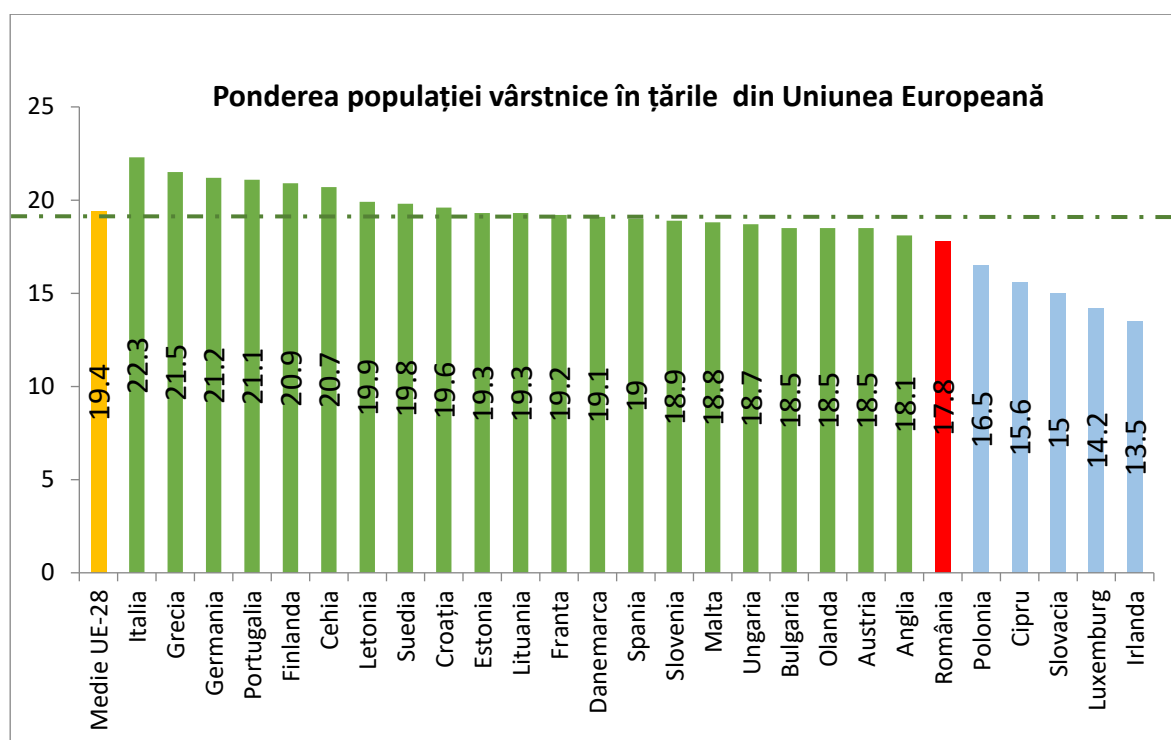
Totuși, comparativ cu celelalte state din UE28, fenomenul de îmbătrânire a populației din România nu este la fel de accentuat, România aflându-se pe locul 25 din perspectiva ponderii populației vârstnice în total populație, ponderi mai reduse înregistrându-se în Polonia, Cipru, Slovacia, Luxemburg, Irlanda.

---

³ Sursă: Eurostat – *Population age structure by major age groups*

⁴ La 1 ianuarie 2016, persoanele de 65 de ani și peste reprezentau **17,4%** din populația României.

⁵ Consiliul Național al Persoanelor Vârstnice, Populația vârstnică a României la orizonturile anului 2060, mai 2014

Sursa datelor: Eurostat – Population age structure by major age groups 2017

Profilul demografic al populației vârstnice din România

În totalul populației vârstnice a României, 48,5% dintre persoanele vârstnice domiciliază în mediul urban (1.723.895) iar 51,5% (1.827.062) în mediul rural. Se remarcă totodată că mediul rural se confruntă cu un grad mai mare de îmbătrânire (cu o pondere de 20,2% vârstnici în total populație rurală) comparativ cu mediul urban, unde 16,4% din populație este reprezentat de persoane peste 65 de ani.

	Total			Urban			Rural		
	Total	Masculin	Feminin	Total	Masculin	Feminin	Total	Masculin	Feminin
Populație total	19.523.621	9.543.228	9.980.393	10.498.059	5.007.229	5.490.830	9.025.562	4.535.999	4.489.563
Populație vârstnică (65 de ani și peste)	3.550.957	1.433.462	2.117.495	1.723.895	690.932	1.032.963	1.827.062	742.530	1.084.532
% populația vârstnică în total populație	18,2%	15,0%	21,2%	16,4%	13,8%	18,8%	20,2%	16,4%	24,2%
% populația vârstnică, pe sexe, în total populație	100	40,4%	59,6%	100	40,1%	59,9%	100	40,6%	59,4%

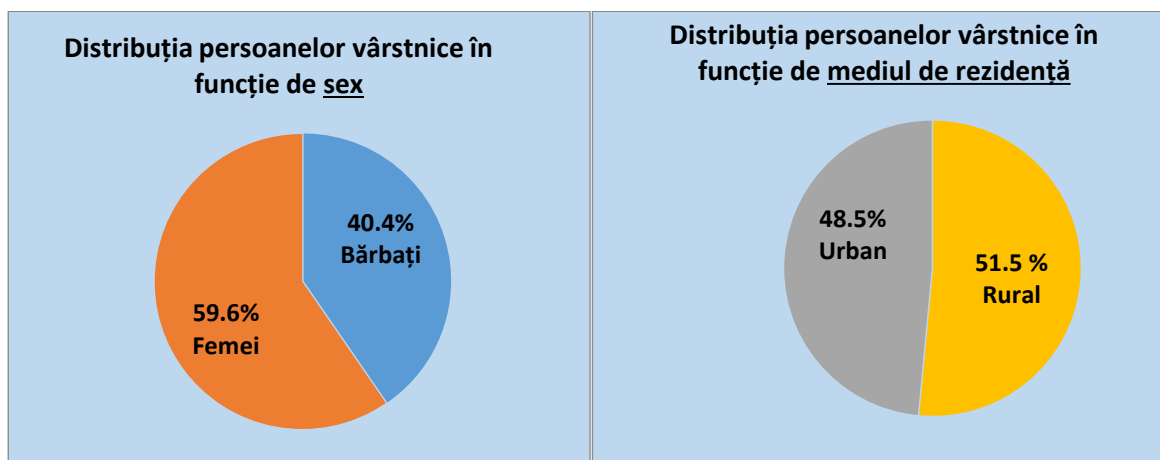
Sursa datelor: Institutul Național de Statistică – 1 iulie 2018

Pe măsură ce populația avansează în vârstă, raportul de masculinitate (numărul populației de sex masculin raportat la numărul populației de sex feminin, exprimat procentual) se diminuează, pe fondul unei speranțe de viață mai ridicată pentru femei.

Astfel, în ceea ce privește distribuția pe sexe a populației vârstnice a României situația se prezintă în modul următor: 59,6% sunt femeii și 40,4% sunt bărbații. Totodată, se remarcă ponderea

mai mare a femeilor vârstnice în totalul populației feminine (21,2%) comparativ cu ponderea bărbaților vârstnici în total populație masculină (15%).

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică – 1 iulie 2018

Datele culese în urma sondajului de opinie derulat de I.C.P.C. în mediul urban arată că aproximativ o treime (34%) dintre vârstnicii din mediul urban **locuiesc singuri**, în timp ce 42,4% **locuiesc împreună cu soția/soțul**. O altă situație răspândită (16%) este cea în care persoanele vârstnice locuiesc împreună cu unul dintre copiii/nepoții adulți, alte situații fiind întâlnite doar într-un procent nesemnificativ.

2. Percepția populației vârstnice asupra nivelului de siguranță publică

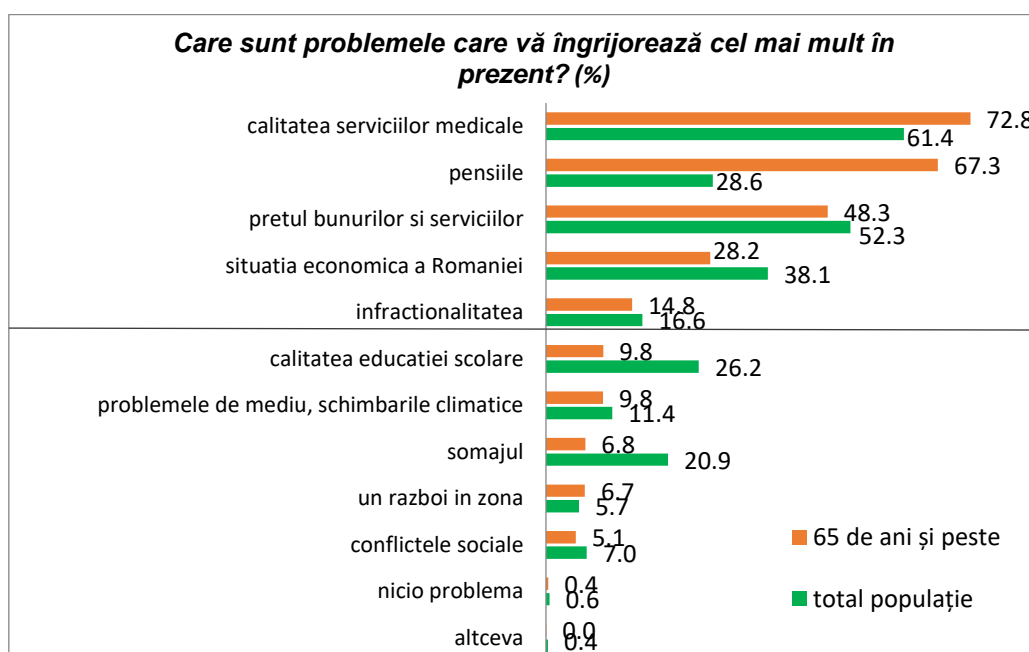
Analiza rezultatelor obținute în Ancheta Siguranței Publice realizată de I.C.P.C. în colaborare cu Institutul Național de Statistică în anul 2018 a pus în evidență, pentru anumite probleme investigate, **existența unor diferențe în ceea ce privește structurarea opiniei și atitudinilor între categoria de vârstă de peste 65 de ani și celelalte categorii de vârstă.**

Ancheta siguranței publice a fost realizată prin interviu față în față, pe un eșantion reprezentativ la nivel național de 6.528 de locuințe, fiind intervievate toate persoanele de 18 ani și peste care își aveau reședința obișnuită în acele gospodării (13.407 persoane dintre care 3.777 sunt persoane de 65 de ani și peste).

Vârsta este un fapt biologic, caracterizat de atribute psihice specifice diverselor etape de viață care sunt, la rândul lor, aflate în relație directă cu cele care descriu dimensiunea socială a individului în respectivele etape: experiență, mentalități, conduite etc. Caracteristicile psihologice ale vârstelor, descrise pe larg de literatura de specialitate, vor transpune, indiferent de contextul social și de cel cultural, în exprimarea indivizilor, le vor orienta interesele, le vor alimenta atitudinile și, în general, vor modela, ca manieră, relația dintre individ și mediul social.

Totodată, actualitatea problemelor de viață specifice diferitelor segmente de vârstă, gradul de dinamism social, densitatea relaționării sociale reprezintă factorii care conturează aceste diferențe.

Evaluarea percepției populației vârstnice asupra nivelului de siguranță publică

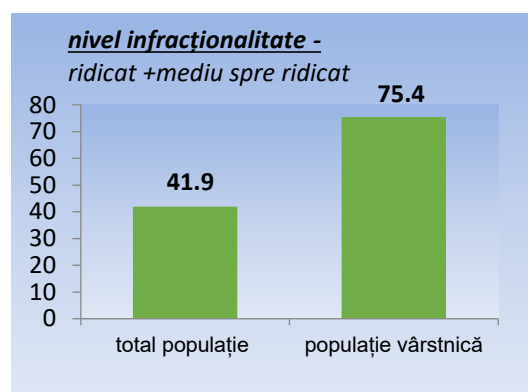
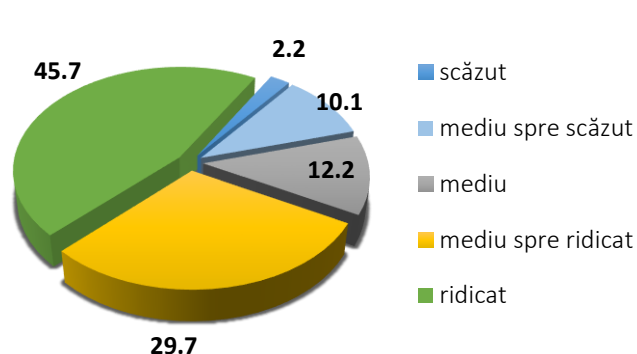
Pentru persoanele de peste 65 de ani, **infraționalitatea își găsește locul între primele cinci probleme de natură a-i îngrijora**, spre deosebire de restul populației, unde infraționalitatea se plasează pe locul 7 al topului problemelor care îi îngrijorează.

În inventarul de probleme cu care se confruntă persoanele în vârstă, cele de sănătate ori cele de natură economică dețin preponderența putând alimenta inclusiv sentimentul de insecuritate resimțită.

După cum se constată și în graficul de mai sus, persoanele vârstnice sunt într-o mai mare măsură îngrijorate decât restul populației de probleme cum ar fi *calitatea serviciilor medicale* (72,8% față de 61,4%) și *de pensii* (67,3% față de 28,6%) și într-o mai mică măsură de aspecte cum ar fi *calitatea educației școlare* (9,8% față de 26,2%), *șomajul* (6,8% față de 20,9%) sau de *situația economică a României* (28,2% față de 38,1%).

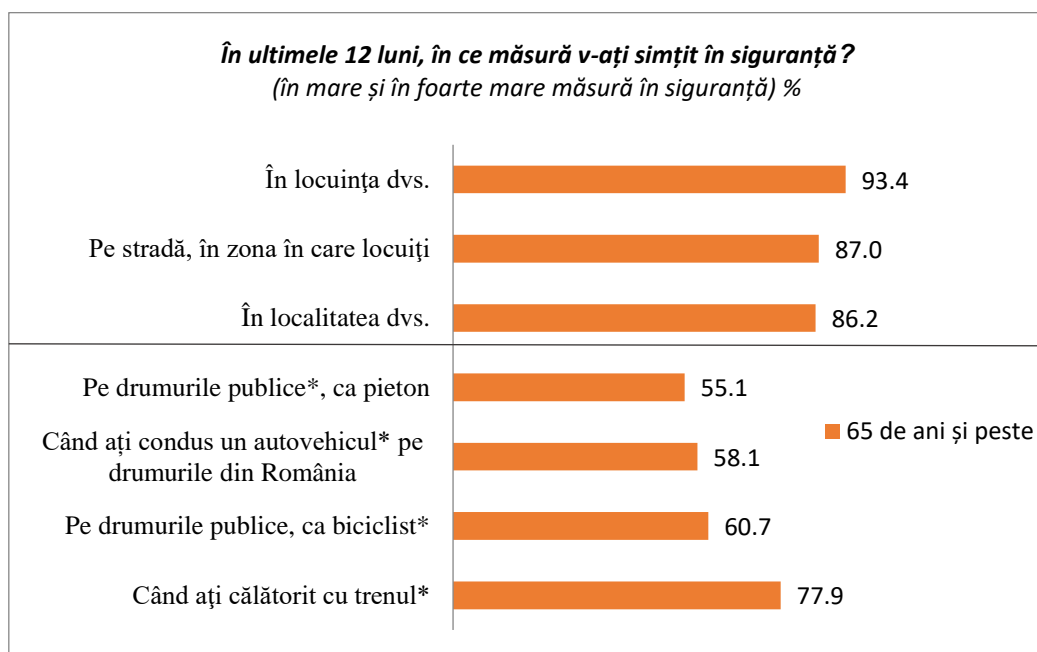
Percepția nivelului de infraționalitate în România

*După părerea dvs., în prezent,
nivelul infraționalității în România este:*
(%)

Comparativ cu restul populației se constată o perspectivă mult mai pesimistă a populației vârstnice raportat la modul în care își reprezintă nivelul infraționalității în România. Astfel, trei sferturi din populația vârstnică (75,4%) apreciază că nivelul infraționalității în România este ridicat sau mediu spre ridicat.

Evaluarea nivelului de siguranță în diferite contexte

* Procentele au fost calculate prin raportare la totalul persoanelor vârstnice care s-au deplasat, în ultimele 12 luni, astfel (ca pieton, cu autovehiculul, ca biciclist, cu trenul)

Deși, per ansamblu, se constată că majoritatea persoanelor vârstnice investigate afirmă că se simt în siguranță în locuința lor, în localitatea lor, pe stradă (în zona în care locuiesc), analiza comparativă a datelor pe categorii de vârstă relevă faptul că persoanele cu vârstă de 65 de ani și peste își **evaluează ca fiind scăzut nivelul de siguranță**, indiferent de referință (în localitate, pe stradă, în locuință, pe drumurile publice sau în mijloacele de transport) **într-o măsură mai mare comparativ cu restul categoriilor de vârstă**.

Astfel, **7%** dintre vârstnici afirmă că nu se simt în siguranță în locuința lor (față de 3,7% dintre persoanele cu vârsta de până în 65 de ani), **12,4%** afirmă că nu se simt în siguranță pe stradă, în zona în care locuiesc (față de 9% dintre persoanele cu vârsta de până în 65 de ani), **13,3%** nu se simt în siguranță în localitatea lor (față de 11% dintre persoanele cu vârsta de până în 65 de ani), iar **44%** dintre ei pe drumurile publice, ca pieton (față de 39% dintre persoanele cu vârsta de până în 65 de ani). De asemenea, rezultatele sondajului implementat de I.C.P.C. arată că un procent mai scăzut dintre vârstnicii din mediul urban (**80,4%**) se simt în siguranță în localitatea lor în timp ce 16,5% declară contrariul.

3. Victimizarea în rândul vârstnicilor

Principalele infracțiuni și probleme de siguranță cu care se confruntă persoanele vârstnice sunt de natură economică. Factorii care derivă dintr-o situație economică precară, precum asigurarea inadecvată și neadaptată la dezvoltarea tehnologică a locuinței, vulnerabilitatea de a fi ademeniți către câștiguri facile și rapide și singurătatea, contribuie la creșterea victimizării persoanelor vârstnice în locuință sau în apropierea acesteia.

Principalele probleme de siguranță cu care se confruntă persoanele vârstnice în funcție de mediul de rezidență⁶

Mediul URBAN	Mediul RURAL
<ul style="list-style-type: none"> - înșelăciunile/ abuzul de încredere; - violența verbală la adresa persoanelor vârstnice, în spațiul public; - furturile din buzunare/poșete (mijloace de transport în comun și în zone aglomerate ex piețe); - furturile din locuință ; - tâlhăria stradală; - abuzul, violența în familie/rele tratamente aplicate persoanelor vârstnice sau neglijarea nevoilor celor dependenți; - accidente rutiere (risc ridicat de victimizare pentru pietoni).	<ul style="list-style-type: none"> - furturile din gospodărie, anexe prin împrietenire sau efracție; - tâlhăriile comise în locuință; - înșelăciuni; - violența, de multe ori chiar în mediul familial (n.a. comportamentele descrise de către subiecți pot fi circumscrise mai degrabă neglijării/ lipsei de îngrijire adecvată/ maltratării); - agresiunile sexuale; - conflictele cu vecinii.

⁶ Acest subcapitol se bazează, în principal, pe informațiile obținute în urma interviurilor cu seniorii și lucrătorii de poliție (octombrie 2018) și nu prezintă o ierarhizare din punct de vedere statistic al infracțiunilor cu care se confruntă persoanele vârstnice. Datele statistice obținute din studii derulate anterior pe această tematică sunt precizate în text.

● **Infrațiunile ce implică ”păcăleala” : înșelăciune, abuz de încredere și furt prin împrietenire.**

Infrațiunile contra patrimoniului prin “nesocotirea încrederii” – înșelăciunile, în special cele prin metoda accidental sau declinarea de calitate mincinoase, „ghicitul” precum și infrațiunile de furt sunt principalele probleme de siguranță care vizează vârstnicii. De cele mai multe ori, cele două infrațiuni sunt concurente. Într-o primă etapă, autorii încearcă să înșele persoana vârstnică, iar, dacă nu reușesc să obțină bani în acest mod, atunci caută și sustrag din locuință bani sau bunuri.

Metode predilecte de înșelăciune și abuz de încredere

Metoda ”**ACCIDENTUL**” a fost amintită frecvent atât în cadrul interviurilor cu vârstnicii dar și cu polițiștii, ca fiind o metodă veche, prezentă de mult timp în tabloul infracțional, dar care încă „prinde”, și continuă să facă victime în rândul vârstnicilor.

Unii dintre subiecții vârstnici au recunoscut că, deși erau informați despre acest mod de operare, atunci când au fost sunați, noaptea, au avut nevoie de ceva timp să se dumirească că nu este o situație reală.

Acțiunea infracțională în cazul metodei „accidentul” constă în realizarea contactului telefonic cu victima, căreia i se comunică o știre șocantă, în esență constând în aceea că un membru al familiei sale a fost implicat într-un accident rutier care s-a soldat cu urmări grave, iar pentru diminuarea consecințelor legale și/sau medicale ale evenimentului se solicită o sumă importantă de bani. Producerea acestui gen de infracțiune se bazează, în mare măsură, pe **specularea stării emoționale a victimei și pe informațiile oferite chiar de aceasta** în clipa primirii veștii că un membru al familiei a provocat sau a suferit un accident și trebuie ajutat.

Toți autorii din ultimii ani provin din sistemul penitenciar, în general sunt bărbați tineri. Aceștia nu cunosc nicio dată despre victimă, nu au informații despre ea, pur și simplu sună aleatoriu, pe telefonul fix, în anumite intervale de timp (dimineața după ora 10:00 sau seara după ora 22:00) și încearcă să obțină o sumă cât mai mare de bani de la persoanele pe care reușesc să le manipuleze. Intervalele de timp vizate sunt cele în care există o probabilitate crescută ca la domiciliu să se afle un bătrân – categorie cu risc ridicat de victimizare în cazul acestui tip de infracțiune.

DECLINAREA DE CALITĂȚI OFICIALE FALSE - un alt mod de înșelăciune, combinată cu furtul din locuințe, este realizată de către persoane care pretind ca sunt reprezentanți ai firmelor de electricitate, gaz, primărie sau că prestează

anumite activități sau servicii obligatorii (deratizare, verificări centrale termice, verificări instalații gaz, coșerit) având asupra lor elemente de identificare pretins a fi emise de către instituțiile respective dar care sunt contrafăcute. Intră în locuință cu permisiunea victimelor și desfășoară activitățile respective, solicită plata și observă de unde au luat banii. În acest context, autorii fac în așa fel încât să distragă atenția proprietarilor și sustrag sume de bani și bunuri de valoare din casă.

“În general, se folosesc de acele calități pentru a-i pune pe vârstnici în situația să le dea sume de bani mai mici, care să le permită să îi urmărească să vadă de unde iau banii respectivi și ulterior să revină seara pentru a sustrage sume mai mari de bani” (polițist, Investigații Criminale).

“ACOPERIȘUL” sau **“BURLANUL”** este un tip de înșelăciune care constă în oferirea din partea unor “meșteri” a anumitor lucrări de reparații, în special a burlanelor și acoperișurilor, la un preț atrăgător, iar după executarea lucrărilor se solicită un preț mult mai mare pentru munca prestată. Sumele mari sunt invocate fie datorită dificultăților apărute în executarea lucrărilor (dificultăți apărute prin distrugerii provocate în mod intenționat, de către așa zișii meșteri), fie ca o neînțelegere a prețului stabilit inițial (ca fiind prețul pe metrul pătrat și nu pentru întreaga lucrare). În cazul în care victimele refuză plata acestor sume se ajunge la intimidări și amenințări sau lăsarea imobilelor fără burlane sau acoperiș, până la achitarea sumei de bani. În aceste condiții, neexistând nici un acord încheiat între cele două părți și sumele de bani date inițial “meșterilor” nefiind contabilizate nicăieri, iar părțile vătămate neavând nici o dovadă a plății lor, vârstnicii se conformează solicitărilor.

“PREMIUL” sau **”Sunteți fericitul câștigător al unui premiu!”** - vârstnicii sunt sunați că au câștigat diverse premii de la magazine sau societăți comerciale, dar pentru a intra în posesia lor trebuie să achite o taxă. O variantă a acestui mod de operare este combinația cu furtul din locuințe: un grup de două persoane, de obicei femei, cu vârste cuprinse între 20 și 40 de ani, se prezintă la ușa vârstnicilor și le cer să achite o taxă pentru a intra în posesia premiului; în timp ce persoana în vârstă merge la locul unde ține banii, pentru a plăti “taxa”, infractorii văd locul de păstrare, distrag ulterior atenția victimei și cel de-al doilea sustrage banii rămași.

„COMIS VOIAJORUL” - oferirea spre vânzare la un preț “minim”, greu de refuzat, de către vânzători ambulanți, a diferitelor produse (veselă, tacâmuri ambalate în cutii intens colorate și cu o reclamă pe măsură); în realitate, înseamnă vânzare de produse de slabă calitate la prețuri foarte mari. „Vânzătorii”, folosind

diferite tertipuri (de genul „ofertă bombă”, „marfă pe stoc”, etc.) reușesc să înșele cu ușurință persoanele vârstnice.

STRÂNGERE DE FONDURI PENTRU PERSOANE BOLNAVE - vârstnicii

au fost acostăți pe stradă sau la domiciliu de către persoane străine și, sub pretextul că adună fonduri pentru diverse culte religioase sau pentru cazuri sociale sau medicale, solicită ajutor bănesc, mizând pe starea emoțională și sensibilitatea persoanei vârstnice când vine vorba de suferință, boală, neajunsuri, handicap.

Alte modurile de operare: "ghicitul", "pomana", "pomana regelui Cioabă", folosirea cardului bancar de către rude pentru încasarea pensiei fără înștiințarea persoanei (ruda a fost solicitată în prealabil să ajute vârstnicul să scoată banii de la bancomat), încheierea de contracte de vânzare-cumpărare a imobilelor proprietate privată fără asistență juridică și fără participarea aparținătorilor.

De asemenea, una dintre metodele de victimizare cu care s-au confruntat vârstnicii este metoda "**vechilor cunoștințe**", persoane care în spații circulate (de exemplu, ieșirea de la metrou) pretind că sunt vechi cunoștințe, îi îmbrățișează pe vârstnici și încearcă să le sustragă bunuri (portofel etc.)

Metoda ACCIDENTUL – repere victimologice

Nu toate persoanele apelate și care intră inițial în dialog cu infractorii devin victime. Există o serie de caracteristici, de vulnerabilități ale acestora care permit infractorilor să-și prezinte scenariul cu succes. În general, este vorba de persoane de vârstă a treia, trecute de limita pragului de pensionare, a căror acuitate cerebrală s-a diminuat și care nu au nici abilitatea sau obișnuința de a verifica veridicitatea informațiilor primite. Ceea ce face diferența între succes și eșec este acel tip de persoană care întrunește anumite vulnerabilități care o transformă în victimă fără a exista diferențe date de gen, status socio-economic, instruire, experiență de viață. Grupul victimelor acestei metode de înșelăciune este omogenizat de prezența acestor **caracteristici: emotivitate crescută, ușurința de a se panica, relația afectivă specială pe care o are cu ruda sa aflata în dificultate.** Nu este foarte relevant dacă victima a avut o anumită instrucție școlară sau o anumită profesie, întâlnindu-se cazuri în care victima avea sau avusese o profesie de un nivel intelectual ridicat, dar acest fapt nu i-a permis să gestioneze eficient șocul emoțional resimțit. De altfel, mai important decât abilitățile intelectuale de care infractorii dau sau nu dovadă, factorul care înfrânge rezistența victimei este, de fapt, **șocul emoțional** resimțit de aceasta și complexul de gânduri contradictorii pe care aceasta le are în legătură cum modul în care ar trebui să acționeze.

Scenariul prezentat de autor conține elemente de fapt care nu se regăsesc de fiecare dată în viața persoanelor apelate: existența unui fiu, nepot sau soț care se află în dificultate și trebuie ajutat. Ceea ce își dorește infractorul de la potențiala victimă este **captarea atenției** acesteia. Acesta este primul pas, care să-i permită prezentarea scenariului. Când victima are rudele despre care pretinde infractorul că vorbește, factorul care captează atenția victimei de către infractor este prezentarea pe un ton anume și cu o mare viteză, pentru a nu da timp victimei să se gândească la ceea ce aude, a primei părți din scenariul pregătit.

În momentul în care victima acceptă parțial că ruda sa ar putea să se afle în dificultate, fiind implicată într-un accident rutier, involuntar încearcă să-și confirme că evenimentul chiar s-a întâmplat și atunci furnizează infractorilor date despre numele rudei lor sau locul în care s-ar putea afla aceasta.

Abilitatea infractorilor constă în faptul că, instantaneu, aceștia se repliază pe baza informațiilor primite de la victimă, le preiau și le întorc victimei ca și cum le știau ei. Acest fapt fixează încrederea victimei că știrea este adevărată și începe partea a doua a dialogului: prezentarea scenariului și a solicitării financiare, a elementelor de convingere prin folosirea unor cuvinte din limbajul profesional al reprezentanților autorităților.

Astfel, încrederea victimei devine atât de puternică încât, ulterior, chiar și după ce a realizat că a fost înșelată, chiar și după ce polițiștii care instrumentează cazul demonstrează victimei că ea însăși a furnizat infractorilor informații despre ruda sa, de multe ori refuză să creadă acest lucru și rămâne convinsă că infractorii știau numele rudei sale și locul în care aceasta a produs accidentul, pentru că altfel nu-și poate motiva credulitatea. Există și alt tip de informații care rezonază cu seturi de reprezentări ale victimei astfel încât aceasta ajunge să se comporte așa cum doresc infractorii. Ideea larg răspândită că există posibilitatea de a mușamaliza o infracțiune prin mituirea reprezentanților autorităților și apelând la traficul de influență.

Practic, victimele nu au nici o îndoială, atunci când infractorii pretind ca sunt polițiști, avocați sau procurori care pot interveni pentru mușamalizarea accidentului produs de ruda lor, că acest lucru este posibil. Pentru victime, este o situație de normalitate, care nu pune semne de întrebare. Acest fapt ușurează mult demersul infracțional, autorilor rămânându-le să se concentreze pe elemente referitoare la identitatea rudei, pe care le află de fapt de la victimă. Elementele de presiune sunt stimularea sentimentului de vinovăție al victimei și solicitarea ca suma de bani să fie predată cât mai urgent curierului trimis de infractor, astfel încât procesul decizional al victimei să se desfășoare cât mai rapid, să nu aibă timp prea mult să realizeze ce i se întâmplă. Victima, chiar dacă are unele îndoieli și și-ar dori să aibă mai multe informații înainte de a se decide să dea suma convenită, în același timp nu se poate opri să nu-și puna întrebarea: dacă totuși este adevărat și eu, refuzând sau întârziind să dau banii, fac un rău ireparabil persoanei importante pentru mine? Aceste gânduri contradictorii sunt cele care mențin victima în stare de supunere aproape hipnotică față de ordinele infractorului, care-i cere să facă anumite acțiuni pe care victima le execută, fără să se gândească prea mult la sensul lor: să scrie declarații în care își spune adresa de domiciliu, să nu închidă telefonul, să mențină deschise toate telefoanele pe care eventual le are pe toată perioada negocierii cu infractorul, să mergă la bancă să scoată mai mulți bani sau să împrumute etc.

Referitor la alte tipuri de infracțiuni cu impact asupra categoriei vârstnicilor, persoanele intervievate au reclamat în proporții semnificative tentative de furturi din buzunare, geți, precum și furturi de diverse obiecte din gospodărie.

- ***Furtul din locuință sau din curți/dependințe*** (furturi de bunuri din garaj, furturi de fier vechi sau animale din curte); sunt în general, furturi de subzistență: produse agricole, animale, păsări, unelte, fier vechi și uneori bani. Modurile de operare cel mai des folosite sunt:

“ÎMPRIETENIREA” sau “BUNĂ ZIUA” (metodele ”Pomana”, ”Electrică”, ”Inundație vecin”, ”Ajutorul”) - autorii folosesc aceste metode de distragere a atenției și de apropierea de persoanele vârstnice prin șantaj emoțional, acestea devenind mai ușor de manipulat, în scopul pătrunderii în locuință și sustragerii bunurilor.

“VÂNZĂTORII AMBULANȚI” – (specific pentru mediul rural), autorii pătrund în curte prin poarta neasigurată și dacă nu răspunde nimeni, intră în casă de unde pot sustrage bani și bunuri aflate la îndemână. Un mod de operare similar, specific tot mediului rural: femei care, sub pretextul practicării cerșetoriei, pătrund în curte, iar dacă nu le răspunde nimeni, intră efectiv în locuință și observă unde sunt bunurile de valoare. Dacă situația le permite, sustrag bunurile pe loc, în caz contrar, revin seara, însoțite de bărbați și pătrund în locuință. Profită de starea precară de sănătate (ex. nu aud bine) a vârstnicilor sau de faptul că aceștia se tem să reacționeze, chiar dacă aud vreun zgomot, și sustrag bunurile de valoare identificate anterior.

“CUMPĂRAREA” DIFERITELOR PRODUSE VÂNDUTE DE VICTIMĂ - o metodă des întâlnită mai ales în mediul rural, este aceea în care infractorii își arată interesul pentru cumpărarea de obiecte vechi și/sau diverse bunuri din gospodărie (în special agricole). Aceștia formează echipe de câte 2-3 persoane și, în timp ce una dintre ele își manifestă interesul pentru cumpărare, celelalte urmăresc să vadă unde își ține victima banii și ce bunuri de valoare mai are în gospodărie. În unele cazuri reușesc să distragă atenția victimei și sustrag bunurile și apoi pleacă pretextând că nu mai doresc încheierea tranzacției. În alte situații, refuză tranzacția, din diverse motive (nu au bani potriviți etc.), pleacă, dar revin, de regulă, noaptea și sustrag bunurile și banii din locuință.

● *Furturile din buzunare, geți în urban, în zonele aglomerate (mijloace de transport în comun, piețe, supermarket)*

Furturile din buzunare, geți comise în zonele aglomerate au fost amintite, în cadrul interviurilor, printre problemele cu care se confruntă vârstnicii. Comiterea acestora în mijloacele de transport în comun rămâne încă o problemă în orașele mari. Seniorii reclamă că atunci când mijloacele de transport în comun se aglomerează (de exemplu, în zona piețelor), infractori specializați, ce acționează în general în grupuri, sustrag bunuri din buzunare, poșete, geți, în special la urcarea călătorilor. Unii vârstnici au declarat că, deși au remarcat că le-au dispărut bunurile și au reperat autorul, obiectele sustrase fuseseră deja transmise către alți infractori și nu au mai putut fi recuperate.

Consecințele în cazul furturilor și a altor infracțiuni care vizează bunurile, sunt, în cazul vârstnicilor, mai grave și pe termen lung:

- **din punct de vedere economic** (pierd toate economiile, rămân adesea fără bani și alte bunuri de valoare, mai ales în cazul înșelăciunilor prin metoda accidentul) În cazul furturilor din locuință, prejudiciile financiare mari sunt cauzate de faptul că vârstnicii își țin bijuterii și sume mari de bani în casă.
- **din punct de vedere psihic**, întrucât vârstnicii trec mult mai greu peste o situație de victimizare (devin depresivi, rămân cu o mare frică și spaimă față de orice); prejudiciul financiar își pun amprenta asupra stării de sănătate deja precară din cauza vârstei, având repercusiuni asupra sănătății emoționale și fizice a vârstnicului, datorită faptului că victimele conștientizează faptul că nu mai pot recupera prin forțe proprii pierderile, fiind vorba de sume mari de bani pe care le-au agonisit, făcând sacrificii, o perioadă îndelungată de timp.

- **Infracțiunile cu violență** - de la cele de intensitate medie, agresiuni verbale și fizice la cele de violență ridicată (omoruri, violuri, tâlhării), în urma conflictelor cu vecinii sau intrafamiliale, reprezintă o altă situație de victimizare cu care se confruntă vârstnicii.

Printre acestea se numără:

- **Tâlhăriile**, în special cele comise prin smulgere de poșete/genți sau bijuterii, în mediul urban sau în locuință, în rural.

Specificul tâlhăriilor în mediul rural

În mediul rural sunt specifice tâlhăriile săvârșite în spații închise, mai ales în locuințele victimelor, așa numite „călcări”. Cele mai multe infracțiuni de acest tip au vizat persoane în vârstă, care locuiau singure, aveau o sursă de venit (pensia) și din cauza vârstei și a momentului comiterii (noaptea) erau luate prin surprindere, fiind în imposibilitatea de a se apăra. Mai mult, este cunoscut faptul că, de cele mai multe ori, locuințele din mediul rural nu sunt dotate cu sisteme sigure de închidere. În cazul acestor infracțiuni autorii acționează, de regulă, în grup. Acest mod de operare pune în evidență caracterul premeditat al infracțiunii. Specific mediului rural este faptul că între victimă și agresor există o relație anterioară producerii infracțiunii. Mulți dintre autori nu au acționat la întâmplare, uneori având informații că respectivele persoane dețin diferite sume de bani provenite din vânzarea unor bunuri sau economii personale.

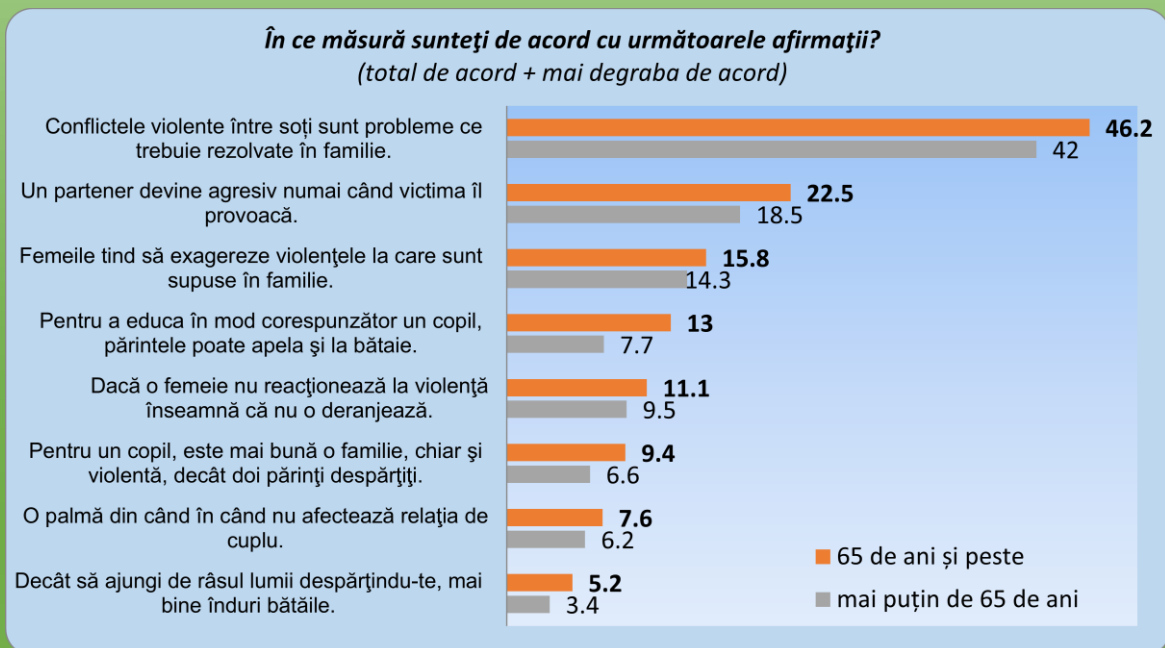
De asemenea, se constată că în mediul rural predomină victimizarea bărbaților și a celor în vârstă, în special. O posibilă explicație a faptului că adesea ținta infracțiunilor de tâlhărie sunt bărbații în vârstă ar putea fi aceea că bărbații consumă băuturi alcoolice mai des decât femeile și mai ales în locuri publice și că, în aceste ocazii, afirmă sau lasă să se înțeleagă că dețin asupra lor sau la domiciliu anumite sume de bani. De asemenea, este posibil ca bărbații să acorde mai puțină importanță asigurării securității locuinței, făcând astfel mai facil accesul infractorilor în locuințele sau anexele lor (extras din studiul *Criminalitatea în mediul rural*, I.C.P.C., 2016).

- **Violurile urmate sau nu de tâlhărie** sunt infracțiuni ai căror autori sunt recidiviști, fără ocupație, consumatori de alcool. Violurile urmate de tâlhărie sunt caracterizate în general de o mare violență exercitate asupra victimelor, de multe ori acestea fiind bătute pentru a spune unde țin banii. Efectele asupra victimelor vârstnice sunt grave, atât din punct de vedere fizic cât și psihic datorită stării precare de sănătate determinate de vârsta înaintată.

- **Conflictele cu vecinii** sunt atât situații care durează de mulți ani și s-au cronicizat, cât și spontane, cauzate de neînțelegeri personale. În mediul rural, conflictele s-au petrecut în curte sau în grădină și au constat în *adresarea de injurii, jigniri, amenințări, aruncarea unor lucruri peste gard*. În mediul urban sunt îndeosebi cauzate de nerespectarea orelor de liniște sau de păstrarea curățeniei în spațiile comune ale blocurilor, care conduc la stabilirea unor relații tensionate cu vecinii, în care vârstnicii devin victime ale abuzului verbal (insulte, cuvinte jignitoare, ofense). În mediul rural, conflictele cu vecinii sunt determinate în special de neînțelegerile legate de pământ și de gălăgia excesivă făcută de unii vecini mai tineri.
- **Conflictele intrafamiliale** sunt manifestate atât în relația părinți - copii, dar și soț-soție, în mod special pe fondul consumului de alcool, dar și pe fondul existenței altor nemulțumiri. Conflictele pot degenera în *violență domestică*. Această categorie de infracțiuni predomină în familiile unde copiii vârstnicilor nu au reușit să își croiască un drum în viață, să fie independenți, depinzând de veniturile părinților, din care își cumpără în general băuturi alcoolice. În mediul rural, conflictele familiale care afectează pe cele mai multe persoane vârstnice, sunt legate de litigiile referitoare la posesii. Infracțiunile legate de fondul funciar (tulburare de posesie, nerespectarea hotărârii judecătorești) sunt însoțite câteodată de loviri și alte violențe și amenințare;
- **Violența verbală** este o altă situație cu care se confruntă vârstnicii în spațiul public. De exemplu, în centrele urbane mari, vârstnicii declară că sunt victime ale agresiunilor verbale în mijloacele de transport în comun, unde seniorilor li se adresează injurii. Reacția acestora este mai degrabă de a nu le răspunde agresorilor, apreciind că e preferabil să tacă, altfel riscă diverse consecințe din partea agresorilor. Vârstnicii au reclamat totodată lipsa de reacție a celorlalți călători, care nu intervin, nici măcar atunci când se produc fapte grave, precum infracțiuni de furt.

Atitudinea persoanelor vârstnice față de comportamente violente în familie

La nivelul societății românești există încă o parte a populației care manifestă o atitudine tolerantă în ceea ce privește violența familială, iar actele de agresiune împotriva femeii sunt justificate de o serie de opinii existente mai ales în rândul anumitor segmente ale populației. Analiza atitudinilor persoanelor vârstnice față de violența familială, în special față de cea dintre partenerii de cuplu, indică un grad mai ridicat de toleranță la astfel de comportamente în rândul acestora comparativ cu generațiile tinere.

Opiniile tradiționaliste, de exemplu cea conform căreia divorțul reprezintă o rușine care trebuie evitată chiar și cu prețul acceptării violenței din partea partenerului, sunt răspândite diferit în cadrul societății, fiind mai des întâlnite în segmentele mai vârstnice ale populației. Astfel, 5,2% dintre persoanele vârstnice consideră chiar că e mai bine să înduri bătăile decât să ajungi de râsul lumii despărțindu-te. Totodată, mai mult de o zecime dintre persoanele vârstnice consideră că dacă o femeie nu reacționează la violență înseamnă că nu o deranjează iar 7,6% dintre ei apreciază că o palmă din când în când nu afectează relația de cuplu. Un alt motiv care justifică violența este, în opinia a 9,4% dintre respondenți vârstnici, menținerea unei familii unite pentru copil. În ceea ce privește violența asupra copilului, se observă că utilizarea bătăii de către părinți pentru a educa un copil este susținută de 13% dintre aceștia.

Faptul că generațiile mai vârstnice văd încă divorțul ca un fapt rușinos, ce trebuie evitat pentru binele copiilor, semnifică un sprijin redus sau chiar o lipsă totală de suport din partea familiei de origine a femeii în cazul în care aceasta este victimă a violenței conjugale, ceea ce duce practic la o perpetuare a fenomenului, chiar dacă victimele împărtășesc aceste opinii.

(extras din *Studiul privind Violența domestică*, ICPC, 2016 actualizat cu datele din *Ancheta siguranței publice*, I.C.P.C. - I.N.S., 2018)

- **Mica criminalitate stradală ("Criminalitatea de vitrină")** induce un puternic sentiment de nesiguranță în rândul persoanelor în vârstă din mediul urban.

Aceste persoane își petrec mare parte din timp în zone de agrement din oraș (parcuri, zone verzi din cartier, zone de loisir) și sunt afectate de faptele antisociale și mica criminalitate (cerșetorie, vagabondaj, consum de alcool în public, distrugerea elementelor de design urban, furturi stradale etc.) comise cu predilecție de minori și tineri. Uneori vârstnicii ajung chiar să fie jigniți, agasați sau speriați de comportamentul acestora. Conștienți de slăbiciunea cauzată de vârsta înaintată, cei mai mulți trăiesc cu teama că oricând pot ajunge victima infracțiunilor stradale (furturi, tâlhării prin smulgere), sentimentul fiind mai profund în rândul femeilor intervievate. De asemenea, gălăgia provocată de grupuri de tineri care, posibil pe fondul consumului de alcool sau droguri, manifestă comportamente antisociale, sunt aspecte care creează stres și modifică comportamentul și alegerile vârstnicului. Cerșetorii și drogații constituie o sursă de stres pentru că agresează, bruschează, sperie, trag de mânecă uneori pe vârstnici pentru a le cere bani – iar dacă suma data este mică, se enervează și devin violenți verbal.

Tinerii în percepția persoanelor vârstnice

Generația tânără provoacă nemulțumire celor în vârstă care locuiesc în mediul urban, pe de o parte fiind amintite **gălăgia** provocată de grupurile de tineri (începând de la vârsta de 14-15 ani și până la 30-35 de ani) care se adună în scara blocului, sparg semințe și fumează, grupurile de tineri care **bruschează** persoanele mai în vârstă pe stradă sau **jignirile** adresate de aceștia persoanelor vârstnice, mai ales dacă le este atrasă atenția asupra comportamentului lor.

În mediul rural, tinerii fără loc de muncă, sunt asociați de persoanele vârstnice cu autorii furturilor din locuințe și cu persoanele care culeg de la vecini date despre persoanele vulnerabile.

Există percepția în rândul persoanelor vârstnice intervievate că în urmă cu zece ani, exista mai multă infracționalitate, dar în prezent, pe fondul plecării populației tinere la lucru în străinătate, numărul de evenimente de acest gen a scăzut.

● **Victimizarea sexuală a vârstnicilor** ⁷

Studiul realizat de Serviciul de Analiză Comportamentală pentru cunoașterea fenomenologiei infracțiunilor la viața sexuală cu victime persoane vârstnice s-a bazat pe o analiză de tip cantitativ a fenomenului, susținută și de o analiză de tip calitativ a acestor fapte. Astfel, au fost analizate fișele de eveniment, informații din dosare și completate ulterior și cu informații oferite ulterior de polițiștii implicați în instrumentare unor fapte de agresiune sexuală a unor persoane vârstnice sesizate în perioada 2015 - 2018.

Au fost analizate 156 astfel de fapte (160 de autori cu 156 victime). Chiar dacă analiza nu cuprinde toate faptele de acest tip înregistrate în această perioadă, astfel încât rezultatele nu se pot generaliza în sens strict statistic, aspectele surprinse pot constitui o bază de descriere a acestui fenomen infracțional, cu victime vârstnice. Prezentăm în continuare câteva dintre rezultatele ale acestui demers.

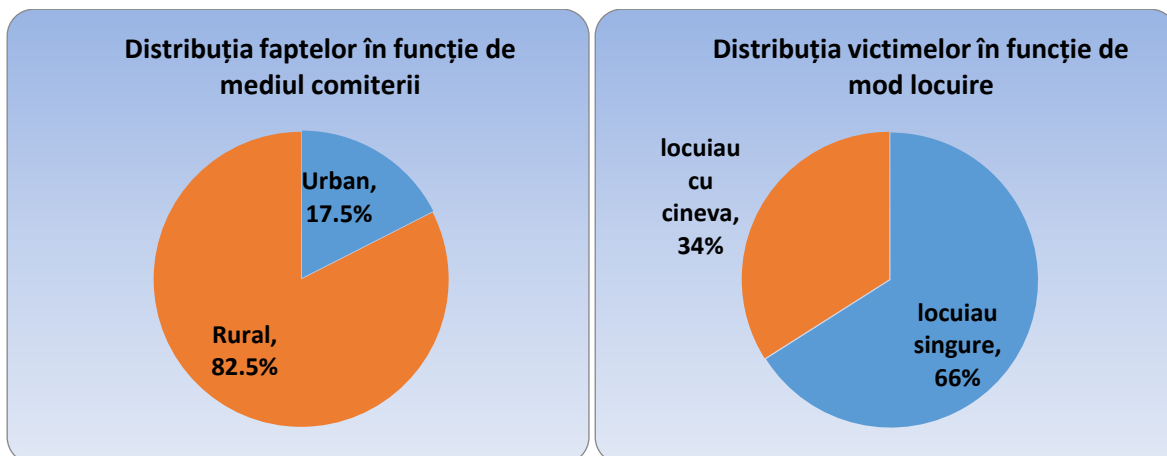
Femeile în vârstă sunt în mod inerent mai vulnerabile decât femeile mai tinere la acest tip de victimizare. În primul rând, conform realității românești, este mult mai probabil ca ele să locuiască singure (aproximativ 80% dintre persoanele în vârstă care locuiesc singure sunt de sex feminin) astfel, sunt mai susceptibile de a fi percepute de către infractori ca ținte accesibile. În al doilea rând, pentru femeile în vârstă vulnerabilitatea este legată de trăsăturile somatice și de forța lor fizică. Ele sunt mai puțin capabile să fugă sau să reziste unui atac fizic decât o persoană mai tânără. Ca femei în vârstă, acestea prezintă modificări neuromusculare, scheletice, precum și alte modificări sistemice, care le restricționează mobilitatea și le reduc abilitățile pentru a scăpa sau a se apăra. De aceea, unii violatori selectează victimele vârstnice și din cauza vulnerabilității lor fizice și psihice.

Se constată o preponderență a unor astfel de fapte în mediul rural. Astfel, 82,5% (132 de fapte) s-au constatat în mediul rural iar 17.5% (28 de fapte) în mediul urban. În acest mediu este mult mai probabil ca persoanele vârstnice să locuiască în zone mai izolate, mai departe de alte persoane/vecini.

---

⁷ Cercetare privind agresiunile sexuale comise împotriva vârstnicilor, I.G.P.R. – Serviciul de Analiză Comportamentală

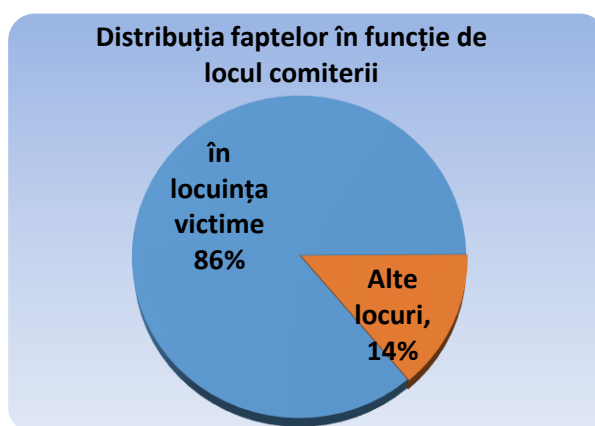

Persoanele vârstnice care locuiesc singure au un risc ridicat de a fi victime ale unor abuzuri sexuale. Astfel, 66% dintre victimele vârstnice ale abuzuri sexuale analizate, locuiau singure. Marea majoritate (98%) a victimelor sunt femei (153 femei și 3 bărbați);

Contribuind la vulnerabilitatea lor, majoritatea unor astfel de victime nu au niciun sistem de securitate acasă, dincolo de ușile și ferestrele standard. Pentru că ele locuiesc singure, nivelul lor de risc este ridicat, iar acestea sunt percepute ca fiind vulnerabile de către infractorii lor.

Agresorul percepe, de asemenea, un nivel scăzut al propriului său risc. Intrat în interiorul locuinței victimei, el are posibilitatea să interacționeze cu victima fără întrerupere. Faptul că victima este în vârstă reduce în mod semnificativ capacitatea ei de a rezista, de a se proteja și scăpa. De multe ori, aceste femei sunt rănite grav, uneori chiar ucise. În perioada de referință analizată **10%** (15 cazuri) dintre victime au fost ucise de către agresor.

Analiza faptelor de acest tip înregistrate în perioada 2015-2018, a pus în evidență, așa cum era de așteptat și faptul că cele mai multe (86%) dintre astfel de fapte se produc în **locuința victimelor**. Într-o proporție mult mai redusă au fost acele fapte care s-au petrecut în alte locuri cum ar fi: *podul casei, terenuri virane, albi de râu, grădini, drumuri sătești*, etc. (procent cumulată 14%).

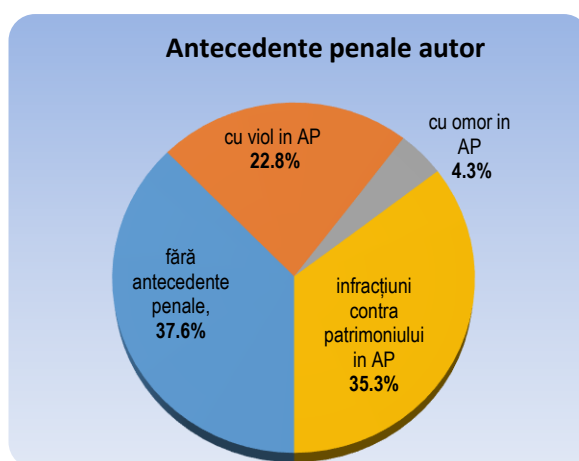
Pentru a pătrunde peste victime în casă, autorii de viol, în marea lor majoritate, au profitat de lăsarea neasigurată a ușilor de acces în locuință (27%) sau, atunci când victimele se asigurau în imobil, autorii au forțat ușa (25,6%) sau fereastra (9,4%). De cele mai multe ori, autorii locuiesc în apropierea locuinței victimei, se deplasează pe jos, urmând căile principale de acces, fără să se ascundă sau să folosească rute ocolitoare.

Perioada în care se petrec astfel de fapte este **seara sau noaptea**, mai mult de trei sferturi (**77%**) dintre aceste fapte petrecându-se între orele 21 și 3 noaptea (18:00-21:00 – **15%**, 21.00-24.00 - **33%**, 0.00-3.00 - **29%**);

Media vârstei autorilor este de 38,9 de ani; se conturează două segmente de vârstă ale autorilor mai frecvent întâlnite în rândul autorilor de agresiuni sexuale în rândul persoanelor vârstnice, anume segmentul **16-20 de ani** și segmentul de vârstă **31-35 de ani**. Se constată de asemenea că, media vârstei autorilor reprezintă cu aproximație jumătate din vârsta medie a victimei (78,6 ani).

Deși, cel mai adesea (94% dintre situații), fapta are un singur autor, există și situații (5%) în care sunt implicați mai mulți autori. În acțiunea lor criminală, 88% dintre autori *nu au făcut nimic pentru a-și ascunde identitatea*. Doar 9% dintre violatori *și-au ascuns fața, au purtat mănuși sau au purtat haine care să le ascundă identitatea*, în timp ce 2% au folosit prezervativ. În supunerea victimei aceștia se rezumă să folosească doar avantajul fizic dat de sexul masculin și de vârsta lor.

Aceste comportamente s-ar putea datora faptului că **69%** dintre autori *se cunoșteau cu victima și erau cunoscuți de aceasta*, în timp ce **11,3%** dintre autori *nu erau cunoscuți de către victima*. Totodată se constată că adeseori, autorii cunosc împrejurimile și spațiul locuibil al victimei.

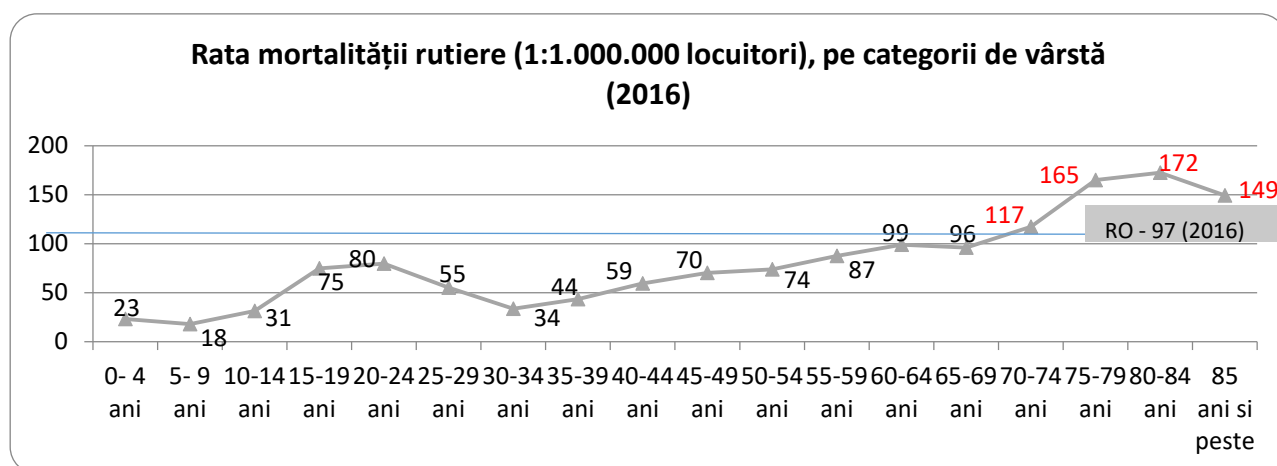
Analiza trecutului penal al autorilor unor fapte de abuz sexual împotriva persoanelor vârstnice, evidențiază faptul că aproape două treimi dintre ei (63,4%) aveau antecedente penale. Dintre aceștia 35,3% au săvârșit anterior infracțiuni contra patrimoniului iar 27,1% au un trecut penal marcat de violență îndreptată împotriva vieții și integrității persoanei.

● VICTIMIZAREA RUTIERĂ

În cadrul interviurilor, seniorii au menționat ca și situații de victimizare, *neacordarea priorității de către conducătorii auto la trecerile de pietoni*. În **calitate de pieton**, seniorii se simt în nesiguranță datorită șoferilor care nu au răbdare să aștepte până trec (mai lent) strada și se apropie cu botul mașinii de pietoni „urcă pe ei”. Lucrul acesta se întâmplă din cauza mobilității reduse pe care o au, mulți folosind bastonul/cârja/cadrul pentru deplasare. Adesea sunt apostrofați, chiar înjurați de conducătorii auto (cei foarte tineri, mai ales) care nu au răbdare și de multe ori nici nu le mai acordă prioritate.

Îmbătrânirea populației implică și o creștere a numărului de participanți în trafic vârstnici, având în vedere că un număr din ce în ce mai mare de vârstnici participă activ la trafic în calitate de șoferi, pietoni, bicicliști etc. În același timp, la nivel individual, procesul natural de îmbătrânire face ca persoanele în vârstă să experimenteze un declin funcțional, iar șofatul să fie mai dificil. De asemenea, urmare a unor particularități psihofizice asociate înaintării în vârstă, riscul de accident mortal pentru pietoni sau bicicliști peste 65 de ani este și mai mare față de șoferii vârstnici.

Riscul de a muri într-un accident rutier în România crește foarte mult începând cu vârsta de 60 ani, peste 70 de ani depășind nivelul mediu național (97 decese la 1 milion de locuitori). Este suficient să privim graficul de mai jos al mortalității rutiere pe categorii de vârstă pentru a înțelege că aceasta afectează într-o măsură mult mai mare persoanele de vârsta a treia.⁸

În cazul vârstnicilor, categoria cea mai vulnerabilă în accidentele rutiere este cea a **pietonilor**, **55% dintre victimele vârstnice fiind pietoni**. Anual, 1 din 10 accidente grave din România a avut

⁸ Datele din acest subcapitol sunt extrase **din Buletinul siguranței rutiere. Raport anual 2016**, capitolul 4 - “Victimizarea rutieră în rândul vârstnicilor”, ICPC, 2017

ca victimă un pieton cu vârsta de 65 de ani sau peste. Alte două categorii vulnerabile, dar într-o măsură mai mică, sunt *pasagerii și bicicliștii*.

Riscul de victimizare ca și șofer este mai redus în cazul vârstnicilor, doar 1 din 10 victime vârstnice decedate sau rănite grav fiind conducător auto. Adulții vârstnici sunt șoferi prudenți, comparativ cu celelalte categorii de vârstă, aceasta deoarece ei reduc adesea riscul de accident purtând centura de siguranță, respectând limitele de viteză și neconducând sub influența alcoolului. Mulți dintre șoferii vârstnici identifică și evită situațiile în care limitările lor psihofizice îi pun în situații riscante.

Când vorbim despre riscul pe care îl implică șoferii vârstnici, se consideră că declinul datorat vârstei la nivelul parametrilor fizici, senzoriali sau cognitivi implică obligatoriu un risc crescut pentru alți participanți la trafic. În realitate, vârstnicii sunt ei înșiși în mai mare risc de a fi răniți grav sau uciși în accidentele rutiere datorită vulnerabilităților vârstei (un exemplu ar fi fragilitatea oaselor) și datorită condițiilor medicale cronice. În caz de accident, datorită fragilității, riscul de a deceda este mai mare comparativ cu al unei persoane tinere care ar suferi un traumatism similar.

Factori de risc

Limitările funcționale, vulnerabilitatea, fragilitatea fizică, bolile asociate vârstei, deplasarea sub influența medicației par a fi factorii cheie în riscul participanților la trafic vârstnici de a fi implicați într-un accident rutier, indică studiile și cercetările în domeniu.

Populația vârstnică pare a fi într-un risc crescut de a fi implicată în accidente ca pietoni și un risc crescut de a fi uciși în accident. Reducerea abilităților necesare și condiția medicală a pietonilor vârstnici (boli cronice), medicația asociată acestor boli, împiedică uneori performanța și crește riscul de accident.

Situații de mare risc

- în timpul zilei (orele 9-12 și 17-18 sunt ore de vârf)
- în timpul săptămânii
- în sezonul rece (septembrie-februarie, cu vârf în luna noiembrie)
- în zona urbană
- în zona de domiciliu (maximum 1 km)
- la intersecții (implicând traversarea unei străzi late sau la virajul la stânga a unui autovehicul), datorită complexității sporite a intersecției comparativ cu alte situații.

Vulnerabilitatea la consecințele accidentelor se poate explica prin faptul că persoanele vârstnice sunt mai predispuse să sufere vătămări grave sau deces ca rezultat al accidentelor ca pieton datorită fragilității crescute (de ex. femei - osteoporoză) Chiar și la o viteză de impact de 20km/h riscul de deces e de 3 ori mai mare pentru o persoană care a depășit vârsta de 65 de ani.

Cercetările arată că vârstnicii nu sunt doar suprareprezențați în accidente în lanț și în intersecții, ci sunt responsabili de producerea lor, aceasta datorită, probabil, erorilor în percepție, judecată, luarea deciziilor și timp de reacție.

De asemenea, riscul la **traversarea străzii** crește substanțial după 79 de ani. Riscul de deces crește rapid după 60 de ani și foarte rapid după 70 ani. Pe medii de rezidență, riscul de accident pentru pietonul vârstnic are următoarele elemente:

- în zona urbană: mijlocul sau ultima parte a traversării, în maximum 1 km în jurul casei, în deplasări regulate (ex: cumpărături) – în urban, aproape jumătate dintre pietonii uciși la traversare neregulamentară au fost victime vârstnice
- în zona rurală – accidente de-a lungul drumului sau staționând, asociate cu consumul de alcool.

Victimizarea în rândul vârstnicilor din mediul urban⁹

Procentul vârstnicilor din mediul urban care au răspuns afirmativ la întrebarea “Vă rugăm să ne spuneți dacă în ultimele 12 luni (din septembrie 2017) ...”

Vârstnicii din mediul urban au fost chestionați cu privire la unele situații specifice de victimizare în cadrul sondajului derulat de I.C.P.C. în 2018. Analiza răspunsurilor a arătat că **violența verbală** este fenomenul cu care se confruntă cel mai frecvent vârstnicii din mediul urban, mai mult

⁹ Sondaj ICPC, octombrie 2018

de un sfert (27,2%) declarând că au fost agresați verbal în ultimele 12 luni. În același timp, **tentativele de înșelăciune** se mențin la cote ridicate, acestea fiind reclamate de 24,1% dintre seniorii rezidenți în mediul urban. Se remarcă, de asemenea, procentul ridicat al vârstnicilor din mediul urban care în mod efectiv au fost înșelați prin diverse metode – 7,8%.

***

Sintetizând, putem concluziona că există anumite **particularități ale infracțiunilor comise împotriva vârstnicilor**. Acestea:

- se comit cu mai multă ușurință; datorită *capacităților defensive scăzute* ale victimelor, cât și *diminuării vigilenței acestora*. Se profită de faptul că aceste persoane nu pot reacționa imediat în situația comiterii unei infracțiuni și de multe ori apelează la rude și abia ulterior anunță organele de poliție.
- se bazează pe *impactul și reacția emoțională a persoanelor* care cad victimă infracțiunilor, pe faptul că acestea se pierd în fața unui șoc emoțional puternic. De exemplu, infracțiunile de înșelăciune prin metoda “Accidentul”, sunt de cele mai multe ori săvârșite în anumite momente ale zilei, când puterea de concentrare a victimelor este diminuată.
- în general, *nu presupun violență, ci se speculează naivitatea și credulitatea persoanei vătămate*. În cazul în care, în comiterea infracțiunii, este folosită totuși violența, aceasta este ridicată în raport cu capacitatea persoanelor de a se apăra. În comiterea faptelor de tâlhărie sau a altor fapte cu violență, nu se poate vorbi de o violență mai mare ca în alte cazuri, dar efectele și consecințele de regulă sunt mult mai grave în cazul vârstnicilor, datorită vulnerabilităților socio – medicale ale acestora.
- în majoritatea cazurilor în care victimele infracțiunilor au fost persoanele de peste 65 ani, autorii faptelor au fost, de regulă, persoane mai tinere, cu probleme de natură materială, cu un nivel de școlarizare scăzut, care pot avea anumite dependențe (consum de băuturi alcoolice sau substanțe psihoactive) și care au abilitatea de a profita de neatenția/neglijența/neștiința persoanelor de peste 65 de ani.

4. Tipologia infractorilor

1. INFRACTORII OCAZIONALI

❖ O parte semnificativă din **infracțiunile ce vizează bunurile persoanelor vârstnice** sunt comise de către ***infractori de ocazie*** sau ***oportuniști***. De exemplu, pot apărea infractori ocazionali din rândul celor care oferă spre vânzare diverse produse sau vin cu intenția să cerșească și, dacă li se oferă ocazia (sunt lăsați nesupravegheați) și au la îndemână obiecte de valoare sau bani, nu ezită să și le însușească.

De asemenea, pot fi *minori* cu vârsta cuprinsă de regulă între 12-18 ani, cel mai adesea cu probleme comportamentale, proveniți din familii dezorganizate, care acționează individual sau în grup comițând furturi din buzunare, poșete, geți din locuințe/anexe, tâlhării stradale sau în locuință, profitând de capacitatea redusă de apărare și vigilența scăzută a persoanelor vârstnice sau *adulți*, care comit furturi din locuințe sau stradale fără un mod predilect de operare și fără o specializare a comportamentului infracțional. De exemplu, în cazul unor tâlhării îndreptate împotriva vârstnicilor, autorii sunt tineri care reușesc să valorifice rapid prada pentru a-și satisface anumite trebuințe (achiziționarea de alcool sau etnobotanice).

O altă categorie de infractori ocazionali sunt aceia care, locuind în proximitatea domiciliului vârstnicului, **cunosc rutina acestuia**, configurația casei și împrejurimile, și, de regulă, acționează pe timpul nopții, **sustrăgând bunuri din locuințe sau anexe**.

În cazul **furturilor din locuințe/gospodării, furturilor la vedere**, sunt menționați minorii, care săvârșesc aceste infracțiuni cu precădere în zona în care locuiesc, profitând de orice ocazie care se ivește. Mai ales în mediul rural, aceștia sunt **cunoscuți la nivelul comunității ca având un comportament problematic**, provenind din familii dezorganizate, de multe ori cunoscuți și de către victime sau care locuiesc în apropierea acestora, fiind vecini sau muncitori angajați, pentru diverse treburi în gospodărie, de către persoanele vârstnice.

Totodată, în cazul infracțiunilor de furt din locuințe ale căror victime sunt persoanele vârstnice autorii pot fi **rudele victimelor** - aceștia observă locul unde persoanele în vârstă își țin banii și bunurile de valoare și acționează în momentul în care acestea nu sunt atente sau sunt plecate de acasă. Sunt frecvente și situațiile când furturile sunt comise de către membri de familie foarte apropiați (ex:

fiul/nepotul inadaptat social, neîncadrat în muncă, consumator cronic de băuturi alcoolice), mobilul acestora fiind suma de bani necesară pentru a achiziționa băuturi alcoolice sau țigări.

❖ În cazul **infracțiunilor comise cu violență** sau a **celor de natură sexuală**, polițiștii intervievați apreciază că autorii sunt, de regulă, **persoane cunoscute, uneori chiar rude sau persoane care au în îngrijire acești vârstnici**. Cei mai mulți dintre autori sunt bărbați tineri, de multe ori aflați sub influența băuturilor alcoolice sau chiar a substanțelor psihoactive, fără ocupație.

În mediul rural, autorii **infracțiunilor comise cu violență** împotriva vârstnicilor sunt de cele mai multe ori **vecini** ai acestora, la rândul lor tot din categoria de vârstă de peste 65 ani, vecini între care pot apărea diverse conflicte, în special pe fondul consumului de alcool sau pe fondul unor probleme de natură funciară.

Și în ceea ce privește autorii unor infracțiuni contra persoanei - de tipul *amenințări, loviri sau alte violențe* - îndreptate către persoanele vârstnice, aceștia se află în proximitatea victimelor - vecini sau rude ale acestora.

În cazul **conflictelor intrafamiliale și a violenței domestice** agresorii sunt, **fii/fiice/soți și mai rar soțiile acestora**.

2. INFRACTORII SPECIALIZAȚI

Atât în mediul rural cât și în mediul urban, o pondere semnificativă a infractorilor care țintesc persoanele în vârstă sunt **specializați**; aceștia profită de imposibilitatea acestora de a se apăra, de faptul că locuiesc singuri sau de nevoia acestora de ajutor chiar din partea străinilor, de naivitatea acestora.

Acești infractori **au o carieră infracțională semnificativă, mulți au antecedente penale**, care au executat sau, în unele cazuri, sunt în cursul executării pedepsei privative de libertate.

❖ De exemplu, **infractorii specializați în cazul înșelăciunilor** prin metoda „Accidentul”, sunt de regulă **persoane încarcerate în diferite penitenciare**, au complici atât în interior cât și în exterior – cei care ridică sumele de bani de la victime (“săgețile”). De regulă, acești infractori sunt organizați și tenace – de cele mai multe ori efectuează sute de tentative (apeluri telefonice) până găsesc persoana vulnerabilă - sunt inteligenți și cunosc bine legile, știu să creeze un scenariu veridic și să profite la maxim de momentul de panică pe care îl creează victimelor.

Chiar și la discuțiile față-n față (în cazul furturilor din locuință) **când preiau false calități oficiale** (de la primărie, deratizare, cablu, de la gaze etc.) reușesc să fie convingători și să-i înșele pe cei în vârstă. Alteori, folosesc pretexte precum schimbarea acoperișului, repararea hornului sau oferirea de diferite ajutoare condiționate de suprafața camerelor, pentru a le distrage atenția și pentru a observa situația fiecărei victime în parte (unde își țin lucrurile de valoare, dacă locuiesc singure ș.a.).

Acești autori sunt de regulă, **persoane tinere, atât femei cât și bărbați, unii dintre ei recidiviști, domiciliază în alte județe decât cele în care comit infracțiuni (de aceea sunt numiți și voiajori) și se deplasează cu autoturisme înmatriculate în alte țări** (Bulgaria, Anglia etc), având numere de înmatriculare greu de reținut. Au tact în discurs, sunt convingători în rolul asumat și persuasivi atunci când intră în contact cu persoanele vârstnice, prezintă situații nereale și se folosesc de o legendă/poveste pentru a le câștiga încrederea, ulterior deposedându-le de sume de bani și bunuri de valoare. Aceștia acționează în mod organizat și de cele mai multe ori în grup restrâns, iar unii dintre ei culeg informații despre viitoarele victime. Obiectivul principal al activităților lor infracționale îl constituie câștigurile financiare și **folosesc, de regulă, ca modalitate de comitere a faptei manipularea și nu violența.**

Cei care sunt specializați în **metoda „împrietenirii”** acționează în situații în care bătrânii, locuind singuri, apelează la diferite persoane care să le ajute la treburile din gospodărie sau care să le presteze diferite servicii. Infracții se împrietenesc cu victimele, le câștigă încrederea, află informații cu privire la bunurile și sumele de bani deținute, ulterior săvârșind furturi sau dând ponturi altor infractori care acționează tâlhărind victima în propria casă, furând din locuință sau din curte, sau abuzând de încrederea victimei. În mediul rural, vecinii sunt folosiți de către infractori specializați ca surse de informații despre persoanele vulnerabile.

Și în cazul autorilor de **furturi din mijloacele de transport în comun și zone aglomerate**, vorbim despre persoane specializate. De regulă, infractorii preferă acele mijloace de transport care duc sau tranzitează zonele comerciale (mall-uri, piețe etc.) ale orașului, știindu-se faptul că în aceste mijloace găsesc călători care se deplasează cu sume mai mari de bani asupra lor.

5. Vulnerabilități → → cauze

Particularitățile stilului de viață și ale stării de sănătate: vârsta înaintată, afecțiuni fizice și psihice, locuirea în singurătate sau în izolare socială, cu credințe formate de-a lungul timpului care le guvernează viața – de a ajuta semenii (chiar dacă nu cunosc persoanele respective), de a depozita bunuri (bijuterii și bani) în locuință (considerând că este cel mai sigur loc), naivitatea de a crede că pot obține un lucru valoros cu o plată minimă, se pot transforma în vulnerabilități prin care persoanele vârstnice pot deveni victime ale infracțiunilor.

Sintetizând opiniile exprimate în interviuri de către polițiști și de către persoanele peste 65 de ani, principalele vulnerabilități care predispun persoanele vârstnice la a deveni victime ale infracțiunilor sunt următoarele:

STAREA DE SĂNĂTATE

Vârsta înaintată aduce cu ea o deteriorare a stării de sănătate fizică și psihică, concretizată în:

- dificultăți locomotorii, tulburări de memorie și de cogniție, acuitate auditivă și vizuală diminuată. Persoanele vârstnice nu pot reține semnalmente autorilor foarte bine, iar limitările fizice (de văz, de auz) îngreunează recunoașterea ulterioară a autorilor chiar dacă i-au văzut foarte bine pe aceștia;
- capacitate scăzută de a discerne, probleme de sănătate mintală (ex. Alzheimer)
- existența unor boli cronice/ degenerative (acestea generând o stare de dependență în raport cu alte persoane);
- scăderea capacității lor de concentrare psihică, ceea ce îi face mai puțin vigilenți și mai ușor de distras atenția comparativ cu persoanele mai tinere;
- starea de neputință fizică, ce reduce capacitatea de apărare și de reacție, de exemplu în cazul tâlhăriilor stradale sau a infracțiunilor de lovire sau alte violențe. Alte handicapuri fizice/psihice le dau infractorilor „confortul” că nu întâmpină rezistență din partea victimei.

IZOLAREA FIZICĂ ȘI SOCIALĂ

Multe persoane cu vârstă înaintată locuiesc singure (partenerul de viață a murit, copiii lor sunt plecați în alte localități sau în străinătate, sunt lipsite de rude cu care să țină legătura și care să le viziteze periodic). În mediul rural, la situația de izolare poate contribui și amplasarea gospodăriei într-un loc izolat, fără vecini în proximitate (casele învecinate sunt la distanță mare sau nu sunt locuite, familiile vecine fiind plecate la oraș sau în străinătate etc.). Din acest motiv, nu există posibilitatea ca

cineva să intervină în ajutorul vârstnicilor în cazul în care sunt agresați în propria locuință, iar infractorii pot să părăsească locul faptei cu risc scăzut de a fi surprinși în zonă.

La rândul lor, vârstnicii din mediul urban se simt mai singuri datorită *izolării sociale*, apreciind că cei din mediul rural sunt mai apropiați între ei, se întâlnesc și se ajută reciproc. *Singurătatea* îi face vulnerabili pe cei care locuiesc în urban la bloc și prin faptul că acest aspect apare la avizierul blocului, pe listele de plată de la întreținere.

Singurătatea, dată de lipsa contactelor sociale sau chiar de izolarea fizică se transformă în vulnerabilitate deoarece, din nevoia de ajutor și nevoia de a socializa, persoanele singure deschid cu mai mare ușurință ușa străinilor. Această vulnerabilitate e mai accentuată în mediul rural deoarece pensionarii rămași singuri în gospodărie au nevoie mereu de cineva să le taie lemne, să le repare acoperișul, jgheburile, gardul sau au nevoie de ajutor la diferite munci agricole. Din acest motiv se consideră expuși victimizării pentru că intră des în contact cu persoane necunoscute care pot atenta la bunurile din gospodărie. La rândul lor, fie din neglijență sau obișnuință fie datorită lipsei banilor nu își iau măsuri de protecție a bunurilor (porțile nu au încuietori, curtea locuinței nu este iluminată, nu au câini de pază, gardurile sunt degradate).

O vulnerabilitate venită din singurătatea lor și care le crește riscul de victimizare este că aceștia sunt *dornici de a comunica* și dispuși în a discuta prea mult despre viața lor cu orice persoană care le acorde atenția de care aceștia au nevoie, fără a se întreba ce interese are acea persoană.

FRAGILITATEA PSIHICĂ (EMOȚIONALĂ)

Cu vârsta și cu scăderea acuității (vizuale, auditive) și a capacităților cognitive, spiritul analitic, critic se estompează și devin mai creduli, mai ușor de impresionat, sunt mai emoționali, mai sensibili și sar repede în ajutorul celor care-l solicită, fiind astfel ușor de manipulat. “*Când vezi o persoană că plânge lângă tine, nu poți rămâne indiferent*” - menționa un vârstnic. Hoții profită tocmai de aceste caracteristici ale vârstnicului: *altruismul, compasiunea, dorința de a veni în ajutor pe stradă, la biserică, acasă.*

Sunt *impresionabili*, iar vulnerabilitatea lor crește la emoții puternice. În cazul înșelăciunilor prin metoda ”Accidentul”, șocul resimțit pe moment îi face să nu mai raționeze. Grija față de copii, față de persoanele dragi favorizează reacția emoțională în detrimentul celei raționale în fața unei situații prezentate de către infractori ca fiind de risc. Seniorii nu verifică informațiile, se panichează ușor, fiind de asemenea și ușor de impresionat în cazul în care li se relatează anumite drame.

Infractorii speculează slăbiciunile vârstnicilor, mizând pe faptul că aceștia *cedează mai ușor la insistențe* (de ex. la presiunea persoanelor care oferă diferite servicii în locuințe și care profită de ocazie să sustragă bani sau bunuri). De asemenea, fiind preocupați de probleme, de boli, cineva poate foarte ușor să le *distragă atenția*, și astfel, într-un scenariu infracțional, să fie deposedați.

Persoanele în vârstă de multe ori se expun pericolului și pentru că *nu mai au răbdare și nu mai sunt toleranți* cu ceilalți. Pe fondul unor stări de nervozitate (în autobuz, când stau la rând la plata taxelor/facturilor, în stația de autobuz sau în fața blocului, pentru locurile de parcare), au comportamente provocatoare (sar la ceartă, acuză cu ușurință, sunt vocali) cauzând de multe ori victimizarea.

Din *dorința vârstnicilor de a câștiga premii, de a primi cadouri sau bani*, aceștia cad în capcana promisiunii unui câștig rapid care se dovedește a fi înșelătorie (“*când aud că pot să primească bani sau premii, nu mai gândesc*”).

LIPSA DE INFORMARE

Bătrânii neinformați și care au o educație mai scăzută sunt mai predispuși la a deveni victime ale infracțiunilor fiind mai ușor de păcălit. Mulți dintre ei nu mai văd să citească ziarul, nu știu să folosească tehnologia modernă, iar sigurele lor surse de informare sunt emisiunile radio și TV. Din această cauză nu cunosc noile moduri de operare ale infractorilor nu știu cum să se protejeze și nici ce e de făcut în caz de victimizare și devin ușor de manipulat.

Totuși, s-a observat că, uneori, persoanele educate devin mai ușor victime ale înșelăciunilor decât cele cu mai puțină școală, deoarece „*cele cu mai puțină școală au școala vieții și sunt mai atente*” a declarat unul dintre polițiști.

O altă cauză a faptului că aceștia devin victime ale infracțiunilor este legată de slaba lor informare cu privire la posibilitățile de acțiune a diverșilor actori sociali coroborată cu lipsa de încredere în instituții, neștiind faptul că un reprezentant sau o instituție în sine nu va cere niciodată bani pentru a rezolva o problemă penală pe cale amiabilă (vezi metoda “Accidentul”).

MENTALITATEA ȘI REPERELE MORALE

Deși la nivel teoretic, vârstnicii cunosc conduita pe care ar trebui să o adopte pentru a-și proteja bunurile mobile și imobile, precum și propria persoană, uneori aceștia nu aplică în mod practic

cunoștințele pe care le au. **Naivitatea și credulitatea** vârstnicilor reprezintă principalii factori favorizanți în victimizarea și chiar în revictimizarea acestora. După cum spunea una dintre persoanele intervievate: *“Hoții sunt inventivi, profită de naivitatea noastră”*.

- **Naivitatea** (concepția că *“mie nu mi se poate întâmpla așa ceva”* sau *„cine ar putea să vină să-mi facă rău?”*) face ca și sfaturile preventive pe care le primesc să nu le aplice, considerând că vizează întotdeauna pe alții și nu pe ei. Această naivitate îi face vulnerabili în fața scenariilor propuse de infractori, deoarece nu verifică aspectele menționate de cei cu care stau în dialog (ex: nu iau legătura cu rudele atunci când sunt sunați cu metoda „Accidentul”, nu verifică legitimațiile falșilor prestatori de servicii pe care îi primesc în locuință); naivitatea se reflectă și în alt comportament de risc, acela de a ține sume mari de bani în casă, convinși că astfel banii sunt mai în siguranță. Un respondent din mediul rural a afirmat că *„bătrânii nu sunt creduli, sunt chiar suspicioși, dar devin victime pentru că strâng mulți bani de-a lungul vieții și îi țin în casă”*.
- **Credulitatea** – vârstnicii manifestă o încredere exagerat de mare, nefondată, în persoane necunoscute, (*“La 60 de ani poate ești mai reticent la unele înșelătorii care ți se prezintă, dar la 80 nu”*); au fost educați, spun ei, în spiritul încrederii în oameni și în bunele intenții ale acestora (chiar dacă sunt persoane necunoscute), de aceea nu realizează când sunt înșelați, mințiți (*“faptul că au încredere în oameni, nu se gândesc că persoanele necunoscute vor de fapt să le înșele”*). De asemenea, seniorii sunt obișnuiți, dintr-o altă realitate socială în care au trăit, să aibă încredere în oricine pretinde că reprezintă o instituție publică sau o companie furnizoare de servicii. Credulitatea se transpune în comportamente de risc precum primirea în casă a unei persoane care le cere sau le oferă ceva, oferirea cu ușurință a detaliilor despre vecini, rude și disponibilitatea de a oferi ajutorul pentru a sări în ajutorul unei persoane (o rudă, un prieten sau chiar un străin) aflată în necaz.
- **Buna credință** pe care o afișează vârstnicii, prin prisma educației primite, a religiozității de care dau dovadă, se bazează pe inferența următoare *„dacă eu sunt corect și ceilalți vor fi”*; fiind crescuți într-o altă perioadă și lipsindu-le o educație actualizată cu privire la infracțiunile ce sunt comise astăzi. Având tendința să compare oamenii cu ceea ce ar face ei înșiși și mergând pe buna credință a semenilor, vârstnicii devin ușor de manipulat prin simplul fapt că ei nu se îndoiesc de onestitatea celor din jur.

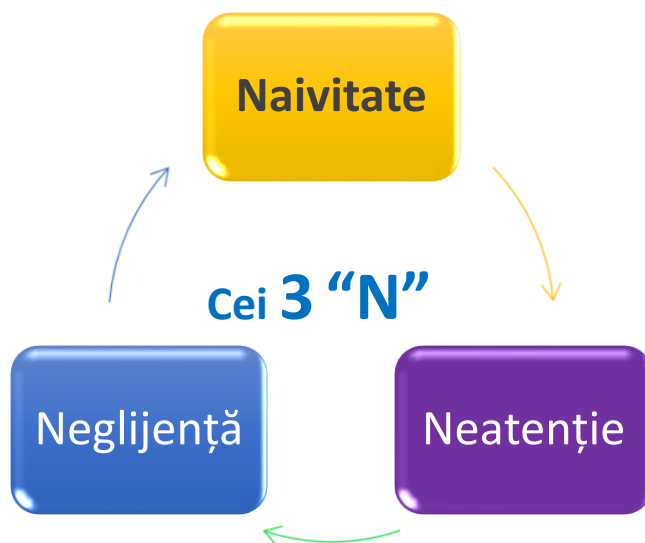
CATEGORII VULNERABILE DE VÂRSTNICI

În mod extins, vârstnicii, ca și grup țintă, reprezintă un grup cu risc ridicat de victimizare, deoarece cauzele enumerate mai sus sunt bine cunoscute de infractori. Aceștia știu că bătrânii sunt naivi și îi reperează ușor, deoarece bolile și vârsta înaintată sunt vizibile în aspectul lor fizic. Drept categorii de vârstnici cele mai expuse fenomenului infracțional au fost menționați indivizii care îndeplinesc un cumul de condiții: trai în singurătate, afecțiuni multiple și vârsta considerabilă

Astfel, categoriile de vârstnici mai vulnerabili sunt:

- *Vârstă*: vârstă înaintată, *peste 75-80 de ani este considerată cea mai vulnerabilă, datorită stării de sănătate, diminuării simțurilor și a capacității motrice;*
- *Stare de sănătate*: cu afecțiuni medicale fizice și psihice;
- *Locuire*: locuiesc singuri, sau izolat, în case mărginașe, în mediul rural;
- *Venituri*: vârstnicii cu nivel de venituri mai ridicat, care fie au pensii mai mari, fie au alte surse de venit: chirii, bani de la copiii plecați la muncă în străinătate etc.

6. Comportamente de risc

a. ÎN LOCUINȚĂ

Comportamentele de risc evidențiate la nivelul persoanelor vârstnice țin în primul rând de **modul lor de locuire**, având în vedere faptul că, fiind persoane retrase din activitate, petrec cea mai mare parte a timpului acasă. Aceste comportamente se transformă în grave vulnerabilități în cazul celor care locuiesc singuri, sau izolat, deoarece persoana în vârstă este lipsită de protecția prezenței unui alt membru al familie sau a altor membri ai comunității care să împiedice, descurajeze sau chiar să facă imposibilă victimizarea în contextul unei intenții/scenariu infracțional.

➤ *Asigurarea improprie a locuinței*

Astfel, după cum reiese și din rezultatele sondajului de opinie, **securizarea locuinței nu pare a constitui o prioritate** pentru procente importante dintre vârstnicii din mediul urban, segmente importante dintre ei neadoptând măsuri minime de siguranță: *nu încuie ușa când pleacă de acasă sau când se află singuri în locuință, nu roagă pe cineva să ridice corespondența când absentează mai multe zile* (indicând astfel că locuința este temporar nesupravegheată), *nu închid geamul când pleacă o perioadă scurtă din locuință* (deși locuiesc la parterul blocului sau la casă/vilă) sau *permit accesul în bloc persoanelor necunoscute*.

- **59,8%** dintre vârstnicii din mediul urban **nu roagă niciodată pe cineva să le ridice corespondența din cutia poștală/ lăsată la ușă/poartă**, atunci când pleacă pentru mai multe zile de acasă. **16,8%** au doar uneori grijă să facă acest lucru.
  - **24,4%** dintre vârstnicii din urban care locuiesc la casă/vilă sau la parterul unui bloc **lasă întotdeauna geamul deschis pentru a aerisi locuința, atunci când lipsesc o perioadă scurtă din casă**, în timp ce **34,6%** obișnuiesc să facă *uneori* acest lucru.
  - **10,2%** dintre vârstnicii care locuiesc la bloc **permit întotdeauna accesul în bloc persoanelor necunoscute care sună la interfon**, iar **31,3%** declară că obișnuiesc să facă *uneori* acest lucru.
  - **Aproximativ unul din 10 (9,7%)** vârstnici din mediul urban **nu încuie niciodată ușa casei atunci când este singur acasă**, iar **16%** fac acest lucru doar *câteodată*.
  - **8,8%** **nu încuie niciodată ușa când ies din casă pentru o perioadă scurtă** (*la un magazin, vecin, să aruncați gunoiul, etc.*); în timp ce **9,8%** obișnuiesc doar *uneori* să încuie ușa această situație.
  - **8% păstrează întotdeauna sume mari de bani în locuință**, iar aproape un sfert (**23,3%**) apelează *câteodată* la această soluție.
- Sursă: Sondaj vârstnici mediul urban, I.C.P.C, 2018

În cadrul interviurilor, majoritatea persoanelor de peste 65 de ani au recunoscut că **nu își asigură locuința** nici când se află în imobil, nici când pleacă pentru scurt timp de-acasă, spre exemplu când merg la muncă în grădină, sau “în vecini”. Aceștia manifestă neatenție, chiar neglijență în ceea ce privește protejarea locuinței și implicit a bunurilor proprii, după cum singuri afirmă:

- obișnuiesc să lase ferestrele deschise, mai ales vara, și când pleacă de acasă sau pe timp de noapte - acest comportament de risc este mai grav în cazul celor ce locuiesc la parter sau la primul etaj al imobilului, hoții putând intra cu ușurință în locuințele lor;
- lasă ușa de la intrare deschisă sau descuiată;
- nu încuie ușa de la intrare decât după lăsarea serii;
- lasă cheile în locuri vizibile sau cunoscute atunci când nu sunt acasă;
- uneori există practica de a arăta că nu este nimeni acasă prin diverse lucruri puse în fața ușii – o mătură, un scaun etc.);
- nu au sisteme performante de protejare a locuinței.

În mediul rural, faptul că vârstnici stau cu ușile și porțile închise, dar neasigurate, indiferent de momentul zilei reprezintă cea mai mare vulnerabilitate - “*De exemplu, unii cetățeni vin să*

colecteze fier vechi și efectiv intră în curți și te trezești cu ei la ușă, dacă nu în casă”(pensionar, mediul rural).

Majoritatea locuințelor din mediul rural nu au sistem de asigurare a ușii/portii de acces, calitatea tâmplăriei este scăzută – gardurile, poarta, ușa sunt vechi, din lemn aproape putred. În lipsa unui câine în curte, oricine poate intra. Vârstnicii din mediul rural folosesc sisteme de închidere superficiale, *“încă obișnuiesc să pună mătura în ușă atunci când pleacă de acasă și lasă ferestrele deschise, acestea putând fi o invitație pentru infractori”*.

Neasigurarea corespunzătoare a locuinței reprezintă pentru unii un comportament de risc, pe care îl recunosc și îl conștientizează, însă există persoane vârstnice care nici nu realizează că prin adoptarea unor astfel de comportamente se expun unor riscurile majore, puterea obișnuinței fiind cea care ghidează conduita socială a vârstnicului. Adesea nu-și asigură locuința fie din cauza naivității. (nu conștientizează pericolul și se bazează pe ideea că lor nu li se poate întâmpla), fie din cauza problemelor de memorie care vin odată cu vârsta

Aceste tipuri de comportamente sunt întâlnite mai frecvent în rândul persoanelor vârstnice cu o situație economică precară: *din dorința de a cheltui cât mai puțin, renunță la cele mai simple metode de siguranță: iluminat pe casa scării, lumină de siguranță în curte etc.*

Adoptarea unor mijloace de protejare a locuinței reprezintă o condiție absolut necesară pentru creșterea gradului de siguranță și evitarea victimizării. Datele obținute în urma sondajului desfășurat în rândul persoanelor vârstnice din mediul urban au arătat o incidență destul de crescută a unor mecanisme de protecție a locuințelor persoanelor vârstnice din mediul urban, precum utilizarea interfonului, dotarea locuinței cu ușă metalică, supravegherea reciprocă a locuinței de către vecini sau dotarea ușilor cu încuietori speciale.

Măsuri utilizate pentru protejarea locuinței împotriva spargerilor – mediul urban

Sistem de alarmă	9,3%
Încuietori speciale la uși	35,6%
Grilaje la uși	5,1%
Grilaje la ferestre	13,6%
Încuietori speciale la ferestre	3,7%
Câine de pază	15,4%
Gard înalt	14,5%
Firmă de pază/protecție	1,4%
Eu și vecinii ne supraveghem reciproc casele	30,4%
Paznic	0,8%
Ușa metalică	48,3%
Interfon	53,1%
Monitorizare video	5,2%
Iluminat de siguranță	34,1%

Sursă: *Sondaj vârstnici mediul urban, I.C.P.C, 2018*

Securizarea locuinței prin adoptarea unor mijloace de protejare împotriva spargerilor este influențată de tipul locuinței, existând diferențe semnificative între diversele tipuri de locuințe din mediul urban. Astfel, **16,8%** dintre *vârstnicii care locuiesc la casă* au declarat că au sistem de alarmă comparativ cu doar **5,4%** dintre cei care *locuiesc la bloc*. Totodată, **22,4%** dintre vârstnicii din mediul urban care *locuiesc la casă/vilă sau la bloc, la parter* au declarat că au grilaje la ferestre față de **6,3%** dintre cei care *locuiesc la bloc, la etaj*. Gardul înalt constituie o modalitate de siguranță adoptată de **42,6%** dintre vârstnici care *locuiesc la casă/vilă*, în timp ce doar **1,4%** dintre cei care *locuiesc la bloc* au amintit această măsură de protecție. De asemenea, **43,9%** dintre vârstnicii care *locuiesc la casă* declară că își supraveghează reciproc casele împreună cu vecinii, față de **24,8%** dintre cei care *locuiesc la bloc*. **61,7%** dintre seniorii ce *locuiesc la bloc* au ușa metalică la apartament, în timp ce doar **19,5%** dintre cei care *locuiesc la casă* beneficiază de acest mijloc de protecție. Totodată, interfonul este utilizat de **75%** dintre vârstnicii ce *locuiesc la bloc* față de **8,4%** dintre cei care *stau la casă/vilă*.

Totodată, persoanele vârstnice manifestă de asemenea un **grad scăzut de vigilență în raport cu persoanele care pătrund în locuința acestora**, mizând pe buna credință a acestora și plasându-se astfel într-o situație de vulnerabilitate.

- **18,5%** nu verifică niciodată calitatea oficială a persoanelor care pretind că sunt de la firme de electricitate, gaze etc. și care vor să intre în locuința lor. **24,4%** fac acest lucru doar câteodată.
- **10,7%** nu se asigură niciodată, atunci când le achită o sumă de bani reprezentanților firmelor, vânzătorilor sau muncitorilor care vin în locuința lor, ca aceștia să nu observe unde își țin banii. **11%** acordă atenție acestui aspect doar câteodată.
- **7,7%** nu supraveghează în permanență persoanele străine (*reprezentanți firme electricitate, gaze etc.*) în timp ce acestea se află în locuința lor. **13,5%** au grijă doar câteodată să supravegheze în permanență persoanele străine ce intră în locuința lor.

Sursă: Sondaj vârstnici mediul urban, I.C.P.C. octombrie 2018

Datele obținute în urma realizării de interviuri cu persoanele vârstnice oferă informații suplimentare cu privire la măsurile de siguranță și reprezentările vârstnicilor cu privire la securizarea locuinței. De exemplu, unul dintre vârstnici a precizat: “A venit cineva de la RADET, a arătat o legitimație de la depărtare.. Cine stă să se uite?...să verifici dacă e adevărat?!?”. (pensionar, mediul urban)

De asemenea, vârstnicii au tendința de a deschide ușa la interfon persoanelor care invocă argumente precum acela că vin cu plicuri pentru gaze, electricitate. O problemă deosebită a fost semnalată de vârstnicii din mediul urban în legătură cu perioada colindelor, când, pe lângă copii, intră în bloc o serie de persoane apreciate ca fiind suspecte. Astfel, din dorința de a primi colindători, locatarii deschid ușa tuturor persoanelor care sună la interfon, iar în aceste situații pătrund în bloc numeroase persoane, unele dintre acestea creându-le un sentiment de nesiguranță vârstnicilor.

În același timp, unii dintre seniori se află la polul opus și dau dovadă, cel puțin la nivel declarativ, de un nivel înalt de vigilență: de exemplu, în cazul în care cineva sună la ușă, unul dintre respondenți a declarat: *“Întreb de la distanță cine e. Deschid ușa doar dacă e cineva cunoscut”*. Se întâlnește și situația în care măsurile de siguranță sunt adoptate la nivelul blocului de locuințe, astfel că, în unele imobile, accesul persoanelor provenind de la anumite companii și care efectuează anumite lucrări în locuințe se face doar dacă sunt însoțiți de către administratorii de bloc.

În ceea ce privește ridicarea corespondenței din cutia poștală, atunci când lipsesc pentru o perioadă mai lungă de timp vârstnicii au oferit ca explicație lipsa posibilității de a apela la cineva care să-i ajute în această privință: *“Nu am pe cine să rog. E în bloc numai tineret, nu ai pe cineva...”*. Pe de altă parte, există și vârstnici reticenți la această idee - de a ruga pe cine să le ridice corespondența, idee văzută ca o încălcare a intimității *“Cum să-mi ridice mie cineva corespondența?!?”*

➤ *Păstrarea unor sume mari de bani în locuință*

Un alt comportament de risc menționat de majoritatea lucrătorilor din poliție intervievați este legat de **modalitatea persoanelor vârstnice a de a-și gestiona și păstra sumele de bani pe care le dețin**. Este cunoscut faptul că vârstnicii beneficiază de pensii și că marea lor majoritate **păstrează banii în interiorul locuinței**. O parte dintre ei păstrează nu doar pensia ci și economiile personale în locuință. Obişnuiți cu un venit stabil, aceştia își gestionează banii astfel încât să le ajungă și chiar să le rămână o sumă mică de bani pe care, de cele mai multe ori, o păstrează în casă într-un loc ușor accesibil. Cu cât vârsta e mai înaintată, cu atât crește tendința de **a păstra sume mari de bani în casă**. Acest obicei se regăsește cu precădere la cei din mediul rural și care nu mai au familie. Mai mult, dacă locuiesc cu alți membri ai familiei, se bazează pe aceştia pentru protecție și renunță la orice alt tip de măsură de siguranță.

Astfel, în cadrul interviurilor, majoritatea seniorilor intervievați atât **în mediul urban cât și în mediul rural**, au recunoscut că țin sume de bani în casă, uneori sume destul de mari, ce pot reprezenta economiile lor de viață.

Unde?

- depozitate în spații aparent ferite dar cunoscute de către infractori (“*sub mușama, în dulap, sub haine, în sertar, sub saltea, în cămară în borcane*” etc.);
- banii, de obicei în plic, eventual cu o listă alăturată în care e scrisă evidența lor, iar bijuteriile le păstrează în boluri, pe mobilă.

Justificări:

- ❖ **reprezintă banii pentru evenimente neprevăzute și care trebuie să fie ținuti în locuință pentru a le fi la îndemâna copiilor**, în cazul unor situații de urgență - probleme de sănătate, „*banii de înmormântare*”, „*zile negre*” etc.;
- ❖ **bancomatele și alte servicii bancare sunt inaccesibile** în mediul rural: seniorii din **mediul rural** au accentuat faptul că accesul și lucrul cu băncile este mai dificil pentru ei, banii fiind ținuti “*la saltea*”; „*Nu am cum să merg la CEC la oraș, e departe, sunt bătrân, n-are cine să mă ducă cu mașina*”;
- ❖ **din comoditate**, pentru a avea banii la îndemână - “*Dacă găsesc să cumpăr ceva...*” sau pentru că nu se pot deplasa;
- ❖ **neîncrederea în sistemul bancar** - pensionarii apreciază că băncile percep prea multe comisioane, iar pensiile lor sunt prea mici: “*băncile fură legal prin comisioanele pe care le percep*”;
- ❖ **nu știu cum să apeleze la serviciile bancare** (depuneri, bancomate s.a.). Majoritatea vârstnicilor preferă să le aducă poștașul pensia, puțini sunt cei care au carduri bancare și dintre aceștia, o mare parte le folosesc doar pentru a încasa pensia și a o ține apoi la îndemână, în casă. Ca atare, nu utilizează plata electronică, mergând la cumpărături doar cu sume de bani în portofel.

Acest obicei al persoanelor vârstnice (de a ține sume mari în locuință) este binecunoscut de către infractori. Infractorii știu că “*la bătrâni vei găsi întotdeauna bani...*” Faptul că sunt încă învățați să păstreze banii în casă îi vulnerabilizează: „*Îi știu că sunt bătrâni și neputincioși, mai au un bănuț strâns, o pasăre, câte ceva...*” (polițist, ordine publică).

Hoții preferă să atace pensionarii, pentru că ”din casa unui pensionar oricând ai ce fura” și chiar cu ușurință, pentru că bătrânii nu pot opune rezistență. În momentul în care sunt abordați de către infractori aceștia ori le divulgă în mod direct sau indirect locurile unde au ascuns banii și obiectele de valoare, ori sunt supuși de către infractori unor acte de violență pentru a-i constrânge să divulge aceste locuri.

➤ *Facilitarea identificării ca și țintă a infracțiunii*

Un alt comportament comun întâlnit în mediul urban este acela al afișării numărului de locatari pentru fiecare apartament, la intrarea blocului, **fapt ce predispune persoanele singure să fie mai ușor identificate** și astfel să devină victime a diverselor infracțiuni.

Totodată, persoanele vârstnice sunt printre singurele care mai păstrează posturi telefonice fixe lucru ce îi face vulnerabili la infracțiuni prin **metoda „Accidentul”**. Faptul că au rămas printre puținii care folosesc telefonia fixă, cu aceleași numere de telefon ”de pe vremuri” din ”Pagini Aurii” și sunt mai tot timpul ”de găsit”, acasă, îi vulnerabilizează foarte mult.

b. La cumpărături, pe stradă sau în mijloacele de transport în comun

Persoanele vârstnice manifestă comportamente de risc și atunci când se deplasează cu sume mari de bani sau atunci când au bunuri de valoare în posesia lor, aceștia nedepunând eforturi prea mari să ascundă acest aspect.

- **18,6%** dintre vârstnicii din mediul urban nu au niciodată grijă ca persoanele din jurul lor să nu observe câți bani au asupra lor atunci când plătesc ceva la magazin, piață etc.; în timp ce **25,3 %** au doar câteodată grijă să fie vigilenți în această situație.
Sursă: *Sondaj vârstnici mediul urban, I.C.P.C., 2018*

În cadrul interviurilor, vârstnicii au explicat că în unele situații **merg la cumpărături cu o sumă mare de bani la ei**, motivația fiind că *au mai multe cumpărături de făcut, inclusiv să achiziționeze bunuri de mai mare valoare.*

Un alt comportament de risc este acela că **se deplasează neînsoțiți pe stradă atunci când au sume mari de bani asupra lor** - după ce încasează pensia ori vând ceva sau când merg la cumpărături. În mod frecvent, nu sunt atenți la bunurile pe care le au asupra lor – nu-și supraveghează bunurile, bagajele, poșetele, își țin portofelul la vedere.

La cumpărături, în piețe și magazine, imprudența de a deține sume mari de bani în numerar asupra lor, neatenția cu care achiziționează bunuri, mai ales de la comis-voiajori, obiceiul de a ține portofelul în sacoșa de cumpărături sau în buzunar sunt tot atâtea **vulnerabilități** în fața hoților.

Totodată, având venituri relativ reduse, **vârstnicii sunt foarte ușor tentați** de diverse ”oferte”, de achiziționarea unor produse la ”prețuri avantajoase”, fapt pentru care atenția le este ușor captată de infractorii abili.

De asemenea, vârstnicii nu-și iau suficiente măsuri de precauție, deplasându-se **pe stradă** pe timp de noapte, prin locuri slab luminate și fără a fi însoțiți. Riscul de a fi atacați și tâlhăriți crește mai ales dacă sunt sub influența băuturilor alcoolice.

În ceea ce privește faptele de tâlhărie, afișarea „ostentativă” de bijuterii valoroase de către femeile vârstnice, poate reprezenta un alt factor de risc. Reacțiile lor sunt întârziate, simțurile atrofiate iar mișcările lente, astfel că devin victime sigure în cazul infracțiunilor stradale.

În același context, atitudinea civică/reactivă pe care o manifestă față de tineri, în special atunci când le atrag atenția acestora asupra unor comportamente nepotrivite, reprezintă un risc, deoarece tinerii adesea ripostează, devin agresivi, vârstnicii putând ușor deveni victime.

În mijloacele de transport în comun, persoanele vârstnice dau dovadă de neglijență în modul în care își asigură buzunarele, poșetele, sau atunci când își lasă bagajele pe scaun ca să-și rezerve locul, după care se duc să valideze biletul de călătorie.

c. În mediul rural

Vârstnicii locuitori ai satelor **manifestă vulnerabilitate sporită în fața oricui le oferă sprijinul în muncile gospodărești sau de orice altă natură**, iar, pe de alta parte, **nu își asigură în mod corespunzător locuințele, anexele gospodărești**.

Un comportament de risc este reprezentat de **faptul că persoanele vârstnice**, în special femeile singure, **comercializează băuturi alcoolice sau diverse produse agro-alimentare pentru a-și asigura un venit suplimentar**; în acest context, ajung să intre în gospodărie diferite persoane având comportamente deviante sau preocupări infracționale, acestea cunosc situația victimei și profită pentru a fura diverse obiecte. Această situație poate fi creată și prin interacțiune cu muncitorii zilieri, care pot reprezenta surse de informații pentru infractori. Cu un specific mai nuanțat pe mediul rural, a fost adus în vedere și faptul că bătrânii discută cu lejeritate orice subiect, indiferent de interlocutor.

d. În relație cu persoanele necunoscute

Un comportament care face ca persoanele vârstnice să fie vulnerabile este **deschiderea și ușurința cu care vorbesc cu persoane necunoscute și oferă detalii personale.** ”Neavând cu cine socializa, se împrietenesesc ușor cu orice persoană”, acest fapt fiind speculat în special de către hoți. Totodată, sunt prea încrezătoare în persoanele necunoscute care le abordează, iar din dorința lor de a purta discuții și de a socializa, dau informații privitoare la familiile lor și chiar la situația financiară pe care o au. Unii dintre vârstnici se și laudă cu bunurile sau banii pe care îi dețin, sau dau detalii despre programul lor și al altora: vecini, membrii familiei.

La această deschidere se adaugă și credulitatea vârstnicilor care primesc în curte persoane străine (vânzători ambulanți, ghicitoare, preinși cumpărători de produse agricole) sau apelează la ajutorul unor consăteni zilieri pentru diferite munci în gospodărie. Aceștia văd ce bunuri sau sume de bani dețin bătrânii și „vând pontul” sau sunt chiar ei autorii infracțiunilor. Se lasă înșelați de vânzători ambulanți, anunțuri, telefoane care le promit câștiguri sau prin metoda „Accidentul”.

e. Expunerea bunurilor/situației materiale

Deși majoritatea bătrânilor sunt destul de circumspecți în ceea ce privește divulgarea sumelor de bani pe care le dețin, unii dintre ei **manifestă lipsă de discreție în raport cu starea materială proprie, se laudă cu sumele de bani economisite, bani primiți de la copiii/rude aflate în străinătate sau provenite din vânzarea unor proprietăți, bunuri de valoare achiziționate etc.**

Deseori le spun celor apropiați, rudelor, vecinilor, câți bani au și unde îi țin ascunși. Au fost menționate situații în care povestesc cunoscuților despre pensia pe care o primesc, cât le permite aceasta să economisească etc.

- **5,5%** dintre vârstnicii din mediul urban discută întotdeauna cu diverse cunoștințe despre achiziționarea unor bunuri de valoare sau primirea unor sume de bani; iar **24,3%** declară că fac câteodată acest lucru.

Sursă: *Sondaj vârstnici mediul urban, I.C.P.C., 2018*

Un context menționat ca fiind propice unor astfel de destăinuiri sunt frecventarea localurilor și consumul de alcool în compania unor cunoscuți sau străini. Uneori dau bani cu împrumut vecinilor și cunoscuților, acest fapt fiind cunoscut „de toată lumea”. Aceste informații permit infractorilor să

acționeze la sigur, în baza ponturilor date de vecini/rude/cunoscuți. În alte cazuri autorii furturilor sunt chiar rudele sau vecinii.

De asemenea, vârstnici sunt neglijenți în securizarea bunurilor personale și a banilor, păstrează banii și portmoneele în buzunarele exterioare ale hainelor sau expun bijuteriile scumpe la vedere. Seniorii, mai ales cei din mediul urban, obișnuiesc să aibă asupra lor sume mai mari de bani, poartă bijuterii la vedere și uneori sunt **mai neateni în ceea ce privește comunicarea cu persoanele străine**, oferind astfel informații ce pot fi ulterior folosite în manipularea și victimizarea seniorilor de către persoanele predispuse la astfel de comportamente infracționale.

Gesturile de milostenie la adresa cerșetorilor au fost de asemenea încadrate la comportamente de risc prin prisma faptului că pot crea un context de expunere a anumitor obiecte sau sume de bani.

f. Consumul de băuturi alcoolice

Ca și comportament de risc, a mai fost menționat în cadrul interviurilor cu lucrătorii de poliție și **consumul de alcool al persoanelor vârstnice care, coroborat uneori cu atitudinile cicălitoare și agasante ale acestora**, îi vulnerabilizează la infracțiuni ca furt, tâlhărie, lovire și alte violențe.

Consumul de alcool este o vulnerabilitate cu dublu sens: pe de o parte, când se află sub influența băuturilor alcoolice vârstnicii sunt ținte și mai facile pentru infractori iar pe de altă parte, pe fondul său pot declanșa conflicte, atât în familie cât și în comunitate (pe stradă, cu vecinii etc) crescând astfel riscul de victimizare.

Din discuțiile purtate cu bătrânii reiese că aceștia nu conștientizează comportamentele de risc care îi predispun la victimizare sau, deși cunosc în teorie că nu ar trebui să adopte astfel de comportamente (drept dovadă, răspund negativ când sunt întrebați întrebați dacă adoptă un astfel de comportament) nu conștientizează gravitatea lor și nu le transpun în acțiunile lor (*de exemplu, pe parcursul interviurilor au existat cazuri de bătrâni care au declarat că nu dețin sume mari de bani în casă sau că își asigură ușa locuinței de fiecare dată, că nu merg la cumpărături cu sume mari de bani, deși limbajul nonverbal îi contrazicea*).

De asemenea, ei nu se percep ca fiind persoane credule, naive, neinformate, singurele cauze pentru care pot deveni victime ale infractorilor din punctul lor de vedere fiind, în mod special, slăbiciunea fizică și singurătatea.

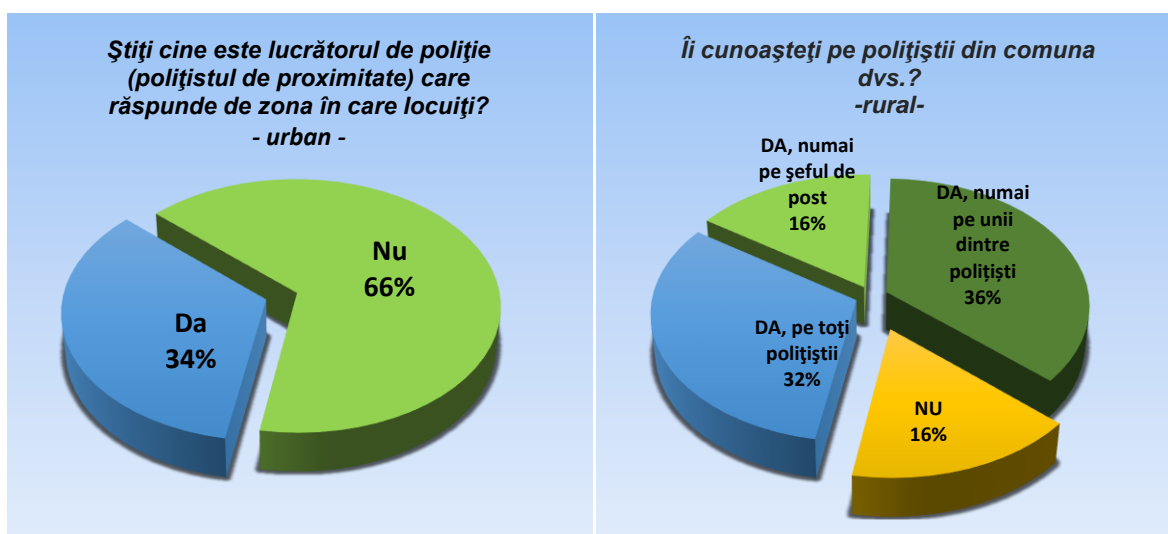
7. Relația poliție – vârstnici

Menținerea unui sentiment de siguranță în rândul vârstnicilor este influențată de activitatea Poliției și de modul în care aceasta este percepută de către acest segment al populației. Derularea de către Poliție a unor activități de prevenire a criminalității în rândul seniorilor și măsura în care aceștia au încredere să anunțe poliția pentru rezolvarea diverselor probleme cu care se confruntă reprezintă factori importanți în diminuarea numărului de infracțiuni cărora le cad victime persoanele vârstnice. În același timp, cunoașterea competențelor poliției și răspunsul instituțional la problemele cu care se confruntă contribuie la crearea unei imagini pozitive a acesteia în rândul seniorilor și influențează disponibilitatea acestora de a raporta faptele infracționale cu care se confruntă și a colabora în vederea scăderii numărului de infracțiuni. Interveniurile realizate și-au propus astfel, printre obiectivele de cercetare, să descrie opiniile vârstnicilor cu privire la vizibilitatea, disponibilitatea lucrătorilor și mulțumirea pe care aceștia o au față de activitatea poliției din comunitate.

7.1. GRADUL DE CUNOAȘTERE A POLIȚISTULUI RESPONSABIL DE ZONĂ

Ancheta siguranței publice pune la dispoziție măsurători ale principalilor indicatori relevanți în ceea ce privește gradul de cunoaștere a polițistului de proximitate/a polițistului de la postul comunal de poliție și satisfacția față de activitatea instituției.

Nivelul de cunoaștere a lucrătorilor de poliție din localitate în rândul persoanelor vârstnice

Rezultatele arată un nivel mai redus de cunoaștere a lucrătorilor de poliție în rândul persoanelor vârstnice, fie că este vorba de mediul urban fie că este vorba de mediul rural. Astfel, 16% dintre persoanele vârstnice din mediul rural afirmă că nu cunosc polițiștii din comuna lor (față de 9,6% dintre cei cu vârsta de până în 65 de ani), iar 66% dintre persoanele din mediul urban nu știu cine este lucrătorul de poliție care răspunde de zona în care locuiesc (față de 62% dintre cei cu vârsta de până în 65 de ani).

Interviurile realizate cu persoanele vârstnice confirmă *gradul destul de scăzut de cunoaștere a polițiștilor de proximitate în rândul persoanelor de 65 ani și peste din mediul urban*, situația în care vârstnicii au declarat că nu știu cine este polițistul de proximitate responsabil de zona în care locuiesc fiind frecventă. Un grad mai înalt de cunoaștere a polițistului de proximitate pare a exista în *rândul vârstnicilor care locuiesc în apropierea școlilor sau piețelor*, acestea fiind zone în care polițistul de proximitate este prezent mai frecvent comparativ cu celelalte arii din zona de competență.

Interviurile realizate cu vârstnicii *din mediul rural confirmă un grad mai înalt de cunoaștere a polițiștilor*. Această situație este determinată atât de dimensiunile mai reduse ale acestor comunități, de faptul că uneori polițiștii locuiesc în cadrul comunei, precum și de vechimea mare pe care polițiștii au o în unele cazuri la posturile/secțiile de poliție din aceste comunități, relația cu membrii vârstnici ai comunității fiind construită de-a lungul timpului, iar polițiștii fiind la curent cu problemele existente în localitate.

Situația nu este însă unitară în mediul rural, existând unele diferențe la nivel local. Astfel, inclusiv în mediul rural, au existat cazuri de vârstnici care au declarat că nu cunosc polițiștii din cadrul comunei. O explicație oferită este aceea că lucrătorii de poliție cu vechime mai mică nu au fost încă vizibili în cadrul comunității, seniorii declarând că îi cunoșteau pe vechii polițiști.

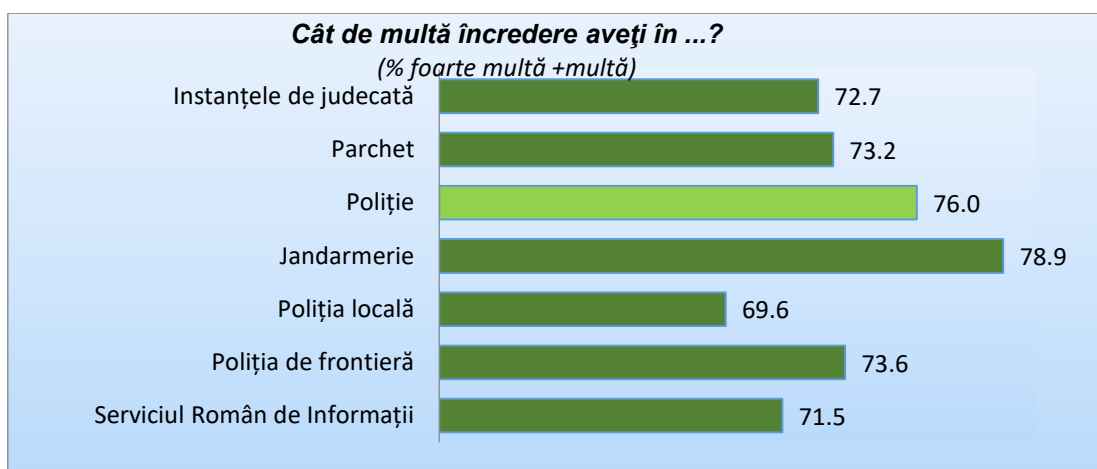
De asemenea, în vederea sporirii gradului de vizibilitate, o practică utilizată de polițiștii din mediul rural este aceea de a face cunoscut numărul de telefon mobil cetățenilor astfel că, deși nu locuiesc în comună, aceștia îi pot contacta inclusiv pe perioada nopții, când postul de poliție este închis.

7.2 GRADUL DE SATISFACȚIE FAȚA DE ACTIVITATEA POLIȚIEI

Un prim pas în stabilirea unei relaționări pozitive a vârstnicilor cu poliția ține de modul în care aceștia percep și evaluează activitatea poliției de proximitate în mediul urban, și a lucrătorilor de poliție din mediul rural.

Ancheta siguranței publice arată un nivel ridicat al încrederii persoanelor vârstnice. 76% dintre persoanele de peste 65 de ani intervievate au declarat că au *multă* sau *foarte multă* încredere în Poliție.

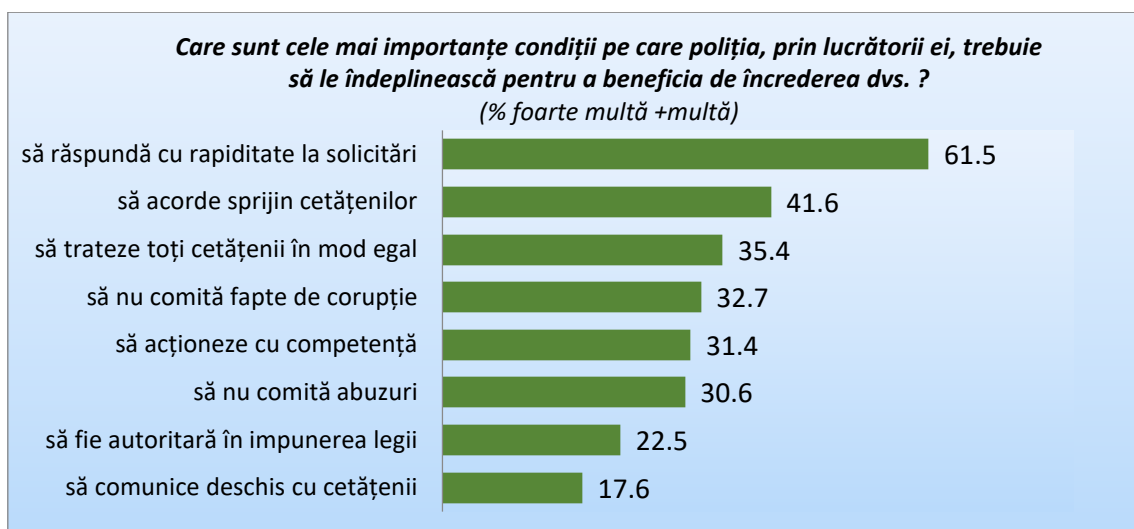
Evaluarea percepției populației asupra activității Poliției

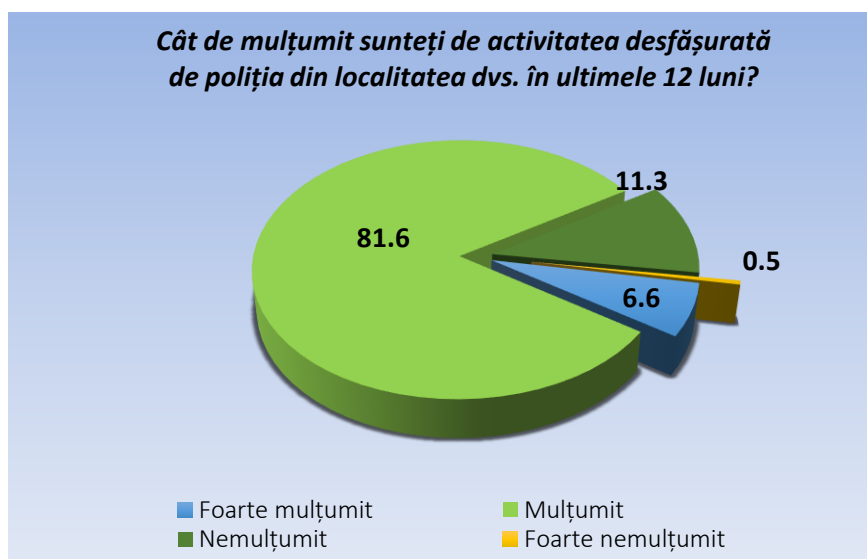
Sub aspectul încrederii în Poliție, vârsta nu reprezintă în sine o condiție a conturării opiniei și atitudinii, diferențele față de media națională înregistrată nefiind foarte mari. Totuși, se remarcă faptul că, deși ne semnificative din punct de vedere statistic, există anumite diferențe, în sensul că **persoanele în vârstă acordă într-o măsură mai frecventă încredere acestor instituții.**

Totodată, în relație cu alte variabile, care conturează modul în care se raportează persoanele vârstnice la instituția Poliției prin prisma așteptărilor pe care aceștia le au față de poliție se constată o segmentare a opiniei în funcție de categoriile de vârstă.

Astfel, persoanele vârstnice își condiționează încrederea în poliție într-o măsură mai mare decât persoanele mai tinere pe *rapiditatea intervenției la solicitări, pe consistența sprijinului acordat cetățenilor*, ceea ce reflectă nevoia crescută de sprijin a unor persoane care, fizic și social, percep critic capacitatea de a se sprijini pe sine. Totodată, aceștia au așteptări ceva mai reduse comparativ cu persoanele mai tinere în ceea ce privește anumite aspecte sensibile cum ar fi *comiterea unor abuzuri, a unor acte de corupție*.

Proiectând **satisfacția cetățenilor față de activitatea poliției din localitatea de rezidență** pe categorii de vârstă, se constată că populația vârstnică afirmă un nivel de satisfacție mai ridicat comparativ cu populația mai tânără. 81.6% dintre vârstnici se declară *foarte mulțumiți* de activitatea poliției din localitatea de rezidență, iar 11,3% se declară *mulțumiți*.

Starea de mulțumire declarată se referă la o situație imprecisă, difuză, neafată în relație directă cu atributele poliției precizate. Aceasta poate fi influențată atât de caracteristicile, interesele, experiențele personale cât și de nivelul de informare al fiecărui subiect, de așteptările sale, mai mult sau mai puțin competente etc.

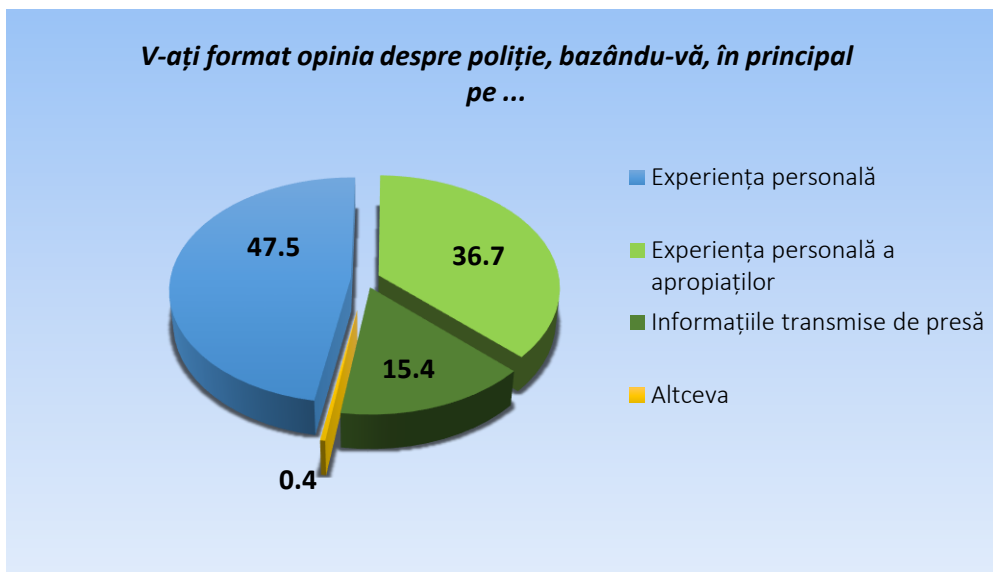
Atunci când aprecierea poliției este solicitată operaționalizat, cu privire la aspecte concrete care descriu activitatea poliției și modul de relaționare a acesteia cu cetățenii din localitate **se constată existența unui spirit critic ceva mai diminuat în cazul populației vârstnice comparativ cu**

populația mai tânără în ceea ce privește evaluarea unor aspecte ce privesc activitatea polițiștilor din localitatea lor. Astfel, persoanele vârstnice, de peste 65 de ani consideră într-o măsură mai mare decât persoanele mai tinere că *polițiștii nu se folosesc de funcție pentru a obține bunuri ori avantaje personale, că îi tratează cu respect pe cetățeni, că sunt bine pregătiți pentru sarcinile pe care le au, că acționează în mod legal, fără să comită abuzuri.*

Gândindu-vă la activitatea polițiștilor din localitatea dvs., desfășurată în ultimele 12 luni, în ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații?

% în mare măsură + în foarte mare măsură	Persoane vârstnice (3.777 persoane vârstnice investigate)
Polițiștii îi tratează cu respect pe cetățeni.	83.4%
Polițiștii sunt bine pregătiți pentru sarcinile pe care le au.	83.6%
Polițiștii comunică deschis cu cetățenii, oferind informații clare.	72.0%
Polițiștii nu se folosesc de funcție pentru a obține bunuri ori avantaje personale.	67.5%
Polițiștii tratează toți cetățenii în mod egal, indiferent cine ar fi aceștia.	66.4%
Polițiștii răspund cu rapiditate la solicitările cetățenilor.	71.6%
Polițiștii acționează în mod legal, fără să comită abuzuri.	75.4%
Polițiștii au o ținută îngrijită.	92.8%
Sunt suficienți polițiști pe stradă.	48%
Polițiștii inspiră autoritate cetățenilor.	79%

După cum se constată și în graficul următor, experiența directă sau experiența apropiatăilor cu poliția este, în opinia persoanelor vârstnice investigate, principala modalitate de construire a opiniei despre poliție afirmată. Analiza comparativă în funcție de criteriul vârstă cu privire la principala sursă de alimentare a opiniei cu privire la poliție nu pune în evidență diferențe în modul în care se construiește opinia populației vârstnice față de această instituție.

7.3 GRADUL DE INFORMARE AL VÂRSTNICILOR CU PRIVIRE LA PERICOLUL VICTIMIZĂRII ȘI MĂSURILE DE PREVENIRE CE TREBUIE ADOPTATE

Pregătirea antivictimală a seniorilor a fost analizată în cadrul sondajului de opinie precum și în cadrul interviurilor. Astfel, **vârstnicii din mediul urban** au fost întrebați dacă au primit, în ultimul an, sfaturi despre cum să se protejeze pentru a nu deveni victime ale infracțiunilor. *Aproximativ două treimi* dintre aceștia au precizat că au fost informați în ultimul an cu privire la acest aspect, în timp ce puțin peste un sfert dintre vârstnicii din mediul urban nu primit astfel de sfaturi.

În ultimul an, ați primit sfaturi despre cum să vă protejați pentru a nu deveni victime ale infracțiunilor?

Dacă DA, de la cine ați primit aceste informații?

- Din mass media (TV, radio, ziare) – 64,1%
- Din discuțiile cu polițiști – 51,7%
- De la cunoștințe/rude/prieteni – 21,1%
- De la ONG-uri – 1,1%

Principalele surse de informare în ceea ce privește pregătirea antivictimală sunt mass-media și poliția. Important de precizat și faptul că **81,1%** dintre vârstnicii care au fost informați ***au transmis mai departe aceste informații*** și altor persoane, mărind astfel numărul persoanelor beneficiare care au primit sfaturi despre cum să se protejeze pentru a nu deveni victime ale infracțiunilor.

Interviurile realizate în mediul urban arată că, dintre vârstnicii care îl cunosc pe polițistul de proximitate, doar o mică parte au participat la ședințe de pregătire antivictimală. În ceea ce privește tipul activităților desfășurate de polițiștii de proximitate în vederea instruirii persoanelor vârstnice, cele mai utilizate sunt, de regulă, distribuirea de materiale imprimate conținând sfaturi de prevenire (afișe, pliante), dar și discuțiile prin asociații de proprietari, instruirea prin discuții față în față.

Mai puțin frecvente sunt situațiile în care polițiștii de proximitate s-au deplasat la domiciliul seniorilor pentru a le oferi acestora materiale informative asupra modalităților de prevenire a criminalității și pentru a discuta despre mijloacele de protecție împotriva infracțiunilor. De asemenea, deși amintite de unii vârstnici, mult mai rare sunt cazurile în care polițistul de proximitate desfășoară în mod *frecvent* activități preventive în rândul comunității: „*Îl cunosc pe polițistul de proximitate din cartier. La o săptămână-două vine pe la scara blocului și ne informează despre ce se întâmplă în oraș. Întotdeauna ne sfătuiește cum să ne ferim de infractori*” (interviu persoană vârstnică).

Vârstnicii au amintit totodată că în unele situații ***polițiștii de proximitate comunică în mod direct cu asociațiile de proprietari***, iar reprezentanții acestora diseminează ulterior informația către cetățeni, precum și faptul că în anumite imobile există, *la avizierul asociației de proprietar, datele de contact ale polițistului de proximitate, precum și informații utile în scopul prevenirii infracțiunilor* (uneori afișe cu recomandări preventive) sau al ***sesizării poliției***. De asemenea, unii dintre vârstnici au precizat că au primit informații preventive de la polițiști prin ***fluturași, pliante, afișe distribuite în cutiile poștale***. În cadrul ***Cluburilor seniorilor*** au fost desfășurate activități preventive de către polițiști, inclusiv din cadrul structurilor de analiză și prevenire a criminalității.

În ceea ce privește implicarea ***polițiștilor din mediul rural*** în activități de informare a vârstnicilor cu privire la modalitățile în care să se protejeze pentru a nu deveni victime ale infracțiunilor, se observă și de această dată ***diferențe la nivel local***. Există astfel comune în care seniorii au declarat că nu au participat niciodată la astfel de activități și niciun polițist nu a venit să discute personal despre cum să se protejeze pentru a nu deveni victima infracțiunilor. În același timp există comune în care seniorii au declarat că au primit informații preventive de la polițiști, prin pliante dar și prin discuții față în față. Aceștia obișnuiesc să patruleze prin localitate și sunt implicați în informarea vârstnicilor și a cetățenilor în general, cu privire la modul de operare al infractorilor.

O parte dintre cei intervievați susțin că au primit recomandări punctuale din partea polițiștilor din comună, de exemplu, atunci când s-au înregistrat mai multe furturi din gospodăria într-un timp scurt (*„au trecut pe aici și ne-au spus să avem grijă”*). Vârstnicii au detaliat în cadrul interviurilor *„Da, am vorbit cu ei, mai trec cu mașina și opresc. Mi-au zis să am grijă, să nu primesc străini în curte, că vrea să cumpere...sau cu burlane, cu telefonul, dacă mă sună cineva ...mi-au spus”*.

Ca și o practică specifică a fost amintită situația în care polițiștii au apelat și la ajutorul preotului pentru a le transmite cetățenilor un set de măsuri privind prevenirea infracțiunilor.

Lucrătorii de poliție intervievați fac distincția între dificultatea de informare și cea de conștientizare, considerând în unanimitate că **vârstnicii sunt informați cu privire la situațiile de risc la care pot fi expuși însă nu toți interiorizează informația.**

Cu toate că atitudinea vârstnicilor față de polițiști poate fi considerată ca fiind una bună, bazată pe respect și comunicare deschisă, vârstnicii **nu manifestă întotdeauna receptivitate** față de informațiile pe care le primesc de la lucrătorii de poliție, mergând pe principiul că *mie nu mi se întâmplă*. Doar după ce devin victime ale diverselor infracțiuni, vârstnicii adoptă măsuri de siguranță atât cu privire la propria securitate cât și cu privire la securitatea locuinței.

Un factor important care afectează disponibilitatea bătrânilor de a pune în aplicare măsurile preventive sugerate de polițiști este legat de **veniturile mici** ale acestora. Din dorința de a face economie bătrânii refuză de multe ori să lase un bec aprins noaptea sau nu investesc în repararea gardului sau achiziția unei încuietori de calitate.

O altă problemă **caracteristică acestei categorii sociale este cea a uitării, cauzată de probleme de memorie specifice vârstei**. Polițiștii vorbesc despre situații în care bătrânii au fost informați și consiliați de poliție cu privire la modurile de operare și modalitățile de prevenție, și cu toate acestea au ajuns în ipostaza de victime. Astfel, au existat cazuri în care știau foarte bine modul de operare ”Accidentul” (de la poliție, din presă) și tot au căzut victime deoarece nu au mai raționat în momentul telefonului dat de infractor. În astfel de situații **naivitatea joacă și ea un rol important**: gândul le fuge imediat de la informarea pe care au primit-o, povestea din spatele telefonului fiind mult mai credibilă și fondul emoțional trăit mult mai puternic.

Se constată câteva diferențe între gradul de informare a vârstnicilor de mediul urban și din mediul rural. În mediul rural sunt vulnerabile cu precădere persoanele cu o vârstă foarte înaintată, care trăiesc relativ izolate, nu ies din curte, nu deschid televizorul (pentru a face economie), nu au telefon (să poată comunica cu rudele sau anunța poliția dacă sunt victime).

În mediul rural polițiștii vorbesc și despre o reticență mai mare a populației vârstnice în a comunica cu lucrătorii de poliție, pe fondul asocierii cu imaginea instituției din perioada comunistă în care au trăit o mare parte din viață. Polițiștii vorbesc aici despre necesitatea de a înțelege rolul actual al polițistului și depărtarea de imaginea *milițianului*, element fără de care activitățile de instruire și de comunicare cu populația nu pot avea succes.

Există și opinii care susțin că în mediul rural relația cu poliția este una mai bună, mai deschisă, în care bătrânii vin la poliție nu doar pentru a sesiza o infracțiune, ci și pentru a se informa, a cere sfaturi cu privire la diverse probleme cu care se confruntă, știind că aici este întotdeauna cineva care să le răspundă la întrebări și care îi poate ajuta.

Diferențele de opinii pot fi asociate cu experiențe diferite în ceea ce privește vechimea lucrătorului de poliție la postul respectiv, care duce la crearea unor relații personale cu membrii comunității, caracteristicile localității care pot permite mai mult sau mai puțin o relaționare directă și frecventă cu membrii comunității, dar și cu caracteristicile lucrătorilor de poliție care prin calitățile personale și profesionalismul de care dau dovadă pot câștiga respectul populației.

7.4. EVALUAREA PROCEDURII DE RAPORTARE

nivelului de siguranță.

Contactarea poliției pentru raportarea infracțiunilor reprezintă un pas necesar în instrumentarea cauzelor, prinderea infractorilor și creșterea

86,9% dintre respondenții la sondaj au precizat că știu care este numărul unic la care pot sesiza că se confruntă cu o situație de urgență

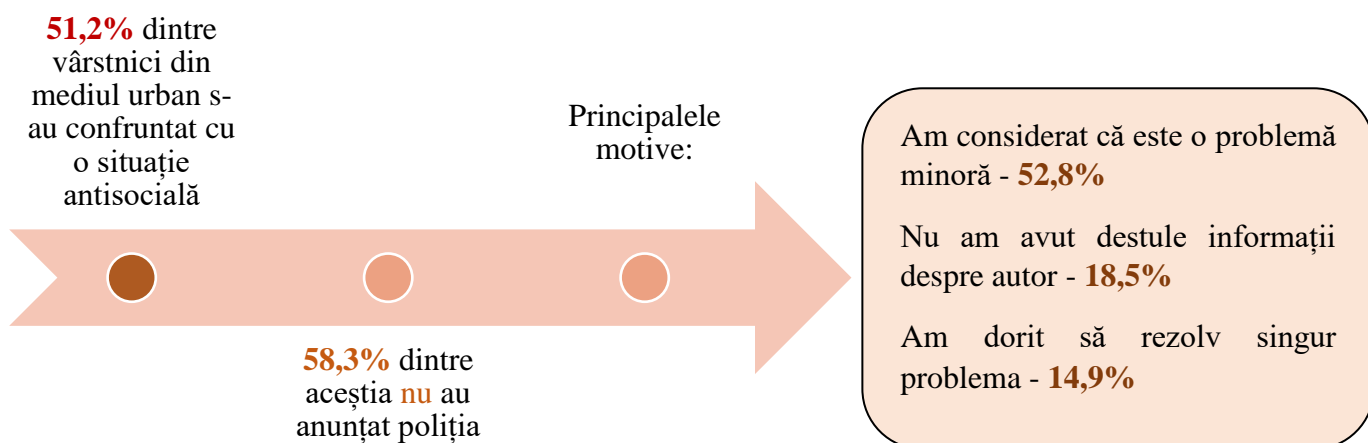
- Marea majoritate dintre aceștia (98%) au indicat în mod corect numărul unic de urgență - 112.

8,2% au declarat că NU cunosc numărul unic de urgență

- Existența unui procent semnificativ al vârstnicilor din mediul urban care nu cunosc numărul unic de urgență reclamă derularea unor activități în acest sens.

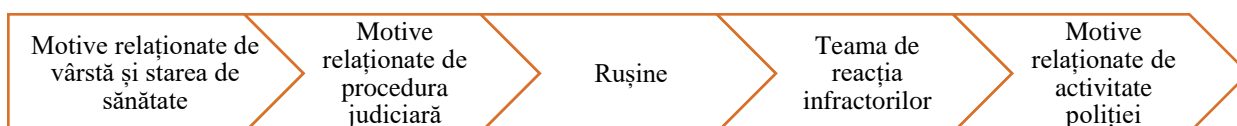
Sondajul de opinie realizat în rândul vârstnicilor din mediul urban arată că aproximativ jumătate dintre respondenți au fost victime ale unei fapte antisociale. Dintre vârstnicii din mediul

urban care s-au confruntat cu cel puțin una dintre situațiile de victimizare amintite în sondajul de opinie, 36,3% au anunțat poliția, în timp ce 58,3% au menționat că nu au sesizat acest aspect poliției.

Principalele motive pentru care vârstnicii nu au anunțat poliția au fost reprezentate de **gravitatea minoră percepută a problemei, lipsa unor informații despre autor** sau **dorința de a rezolva singuri problema**. Alte motive invocate în cadrul sondajului au făcut referire la lipsa timpului necesar pentru a depune plângere (4,7%), teama față de reacția autorului/ a rudelor acestuia (2,1%), precum și neîncrederea că polițiștii îi vor rezolva problema (menționată de 1,2% dintre respondenți).

Datele obținute în cadrul interviurilor vin să completeze și detalieze aceste aspect. Tendința este de a reclama poliției faptele mai grave, și, confirmând rezultatele sondajului din mediul urban, să nu sesizeze fapte apreciate a fi de o gravitate mai scăzută (cum sunt percepute, de exemplu, tentativele de înșelăciune). Vârstnicii au individualizat **factorii care îi determină să nu se simtă confortabil să meargă la poliție pentru a reclama că au fost victime ale unor infracțiuni**.

Unul dintre motivele pentru care bătrânii nu reclamă faptele infracționale este relaționat **de starea de sănătate a acestora**. Persoanele vârstnice interviewate au declarat că, în general, nu merg la poliție întrucât se deplasează cu greutate, au probleme de sănătate, iar deplasarea până la cea mai apropiată unitate de poliție ar însemna un disconfort, cu atât mai mult cu cât apreciază că toate

demersurile legale necesită un timp îndelungat. Nu trebuie omis nici faptul că în mediul rural, unii bătrâni locuiesc în gospodării izolate, fiind cu atât mai greu să se deplaseze la secția de poliție.

Dincolo de limitările determinate de condiția fizică, vârstnicii se află la vârsta la care sunt obișnuiți să *delege o parte dintre responsabilități* către ceilalți. Din comoditate sau din neștiință pasează rezolvarea problemelor cu care se confruntă copiii sau vecinilor și adesea acestea rămân nerezolvate.

Procedurile judiciare sunt percepute ca fiind dificile/ greoaie și de durată îndelungată: ”*Cine te bagă în seamă? Să te duci nu știu pe unde să dai declarații? Îmi e teamă să mă tot cheme, să mă poarte pe drumuri*”.

Timpul îndelungat necesar derulării procedurilor judiciare îi determină pe vârstnici să fie reticenți în a reclama poliției producerea unei fapte infracționale. De exemplu, una dintre persoanele intervievate din mediul urban afirmă că nu a sesizat poliția când a fost victima unor furturi, deoarece a interacționat cu poliția în calitate de martor și a fost nevoită să stea mai bine de 4 ore la sediul poliției pentru declarații și, astfel, a dorit să evite să i se mai întâmple acest lucru.

Un alt aspect semnalat de vârstnicii din mediul rural se referă la timpul mare în care polițiștii răspund la solicitările la 112 întrucât aceștia asigură patrularea în teritoriu.

Teama de reacția infractorilor reprezintă un alt motiv pentru care vârstnicii nu doresc să reclame producerea unei infracțiuni. Seniorii se tem că, în cazul în care infractorii vor afla că au depus plângere împotriva lor, s-ar putea răzbuna. În condițiile în care făptuitorului i se aduce la cunoștință identitatea reclamantului, seniorii consideră că nu sunt în siguranță.

Vârstnicii sunt reticenți inclusiv în cazul în care trebuie să dea o declarație ca martori la o infracțiune sau ca martori asistenți, pentru că nu vor ”să se pună rău cu nimeni”. Mai sunt situații în care, în mediul rural, victimele apreciază că paguba este nesemnificativă sau că o reclamație depusă la poliție ar strica definitiv o relație între vecini și, în acest context, refuză să depună plângere.

Rușinea față de comunitate și mai ales față de rude constituie un alt motiv pentru care seniorii preferă să ascundă faptul că au fost victime și nu sesizează fapta poliției. De asemenea, teama de a nu fi judecați pentru neglijența de care au dat dovadă de către lucrătorii de poliție îi determină să nu reclame că au fost victime.

Conduita lucrătorilor de poliție reprezintă un alt factor ce influențează disponibilitatea vârstnicilor de a depune plângere. Unii dintre seniorii intervievați au declarat că se simt uneori priviți de sus de polițiști, că li se vorbește cu aroganță și că nu manifestă interes față de cazul lor, fiind mai

degrabă plictisiți de problemele semnalate. Totodată, unii vârstnici au apreciat că polițiștii nu sunt suficient de duri cu infractorii și le solicită prea multe detalii pentru instrumentarea cazului, vârstnicii dorind ca poliția să intervină imediat în sensul pedepsirii infractorului.

Astfel, vârstnicii ce au fost în trecut victime ale infracțiunilor ***au avut unele nemulțumiri față de activitatea lucrătorilor***, reclamând dezinteresul și lipsa întreprinderii unor măsuri din partea lucrătorilor de poliție. Unul dintre vârstnici a declarat: *“Mi s-a spart casa și nu s-a făcut nimic. A zis (n.a. polițistul) Dă-mi hoțul! ...Dacă nu știi cine a furat, ei nu fac nimic”*. În același timp, o altă victimă a furtului din gospodărie (obiectul sustras a fost cazanul de țuică) declară că a chemat poliția, dar ulterior nu a mai primit nicio informație din partea poliției cu privire la solicitarea sa.

Starea de neîncredere în poliție îi descurajează pe vârstnici să sesizeze producerea unor infracțiuni *“De ce să anunț?!? Poliția oricum nu face nimic...”*.

Alți vârstnici victime ale infracțiunilor consideră că în situația în care nu au dovezi sau indicii clare privind autorii nu au de ce să sesizeze poliția, manifestând chiar teamă să nu primească o amendă pentru că *“au chemat poliția degeaba”*.

Opinia polițiștilor este că vârstnicii raportează mare parte din situațiile în care sunt victimizați, unii apreciind că ei (vârstnicii) sunt principalii petiționari. Majoritatea polițiștilor respondenți au considerat că vârstnicii sunt destul de bine informați cu privire la ce trebuie să facă dacă sunt victime. Cel mai popular este numărul 112 la care se apelează foarte frecvent de către vârstnici, inclusiv în tentativele eșuate de înșelăciune (din dorința de a informa poliția și nu neapărat pentru că ar constitui o urgență). Deplasarea la postul de poliție este de asemenea o variantă utilizată de vârstnici, însă într-o mai mică măsură, având în vedere distanța pe care trebuie să o parcurgă (care poate fi semnificativă mai ales în mediul rural).

Deși sesizează poliția cu privire la infracțiunile cărora le cad victime, nu înțeleg întotdeauna limitările procedurale și obligativitatea respectării unor etape. **Interviurile cu polițiști confirmă concluzia că multe dintre persoanele vârstnice nu cunosc atribuțiile poliției și se adresează polițistului cu probleme care nu intră în sfera sa de competență, iar recomandările acestuia sunt privite drept ”neimplicare”.**

Există situații în care se constată că vârstnicii **nu sunt la curent cu schimbările intervenite în organizarea, atribuțiile poliției și modificările legislative.** Astfel, în cazul în care au o problemă, unii vârstnici din mediul urban caută vechiul sectorist întrucât nu au asimilat conceptul de poliție de proximitate chiar dacă au fost informați, cel puțin prin afișele, pliantele de la scara blocului.

Polițiștii confirmă și conștientizează faptul că **persoanele vârstnice renunță să mai sesizeze poliția despre infracțiunile cu un pericol social mai scăzut cărora le cad victime** (furturi, înșelăciuni, distrugeri) în urma unor experiențe neplăcute, în care au mers către poliție pentru a reclama problemele cu care se confruntă, dar problema lor a rămas nerezolvată - prejudiciul nu a fost recuperat, infractorii nu au fost identificați sau dacă erau cunoscuți nu s-au luat măsurile la care reclamantul s-ar fi așteptat în baza cunoștințelor și experiențelor anterioare.

Putem concluziona că o **mare parte din nemulțumirea vârstnicilor față de poliție este determinată de o lipsă de cunoaștere a competențelor legale ale acesteia, de așteptări nerealiste vizavi de rapiditatea obținerii unor rezultate și de neînțelegerea importanței respectării procedurilor**. În vederea creșterii nivelului de mulțumire și a încurajării raportării faptelor infracționale, este obligatoriu ca polițiștii să organizeze un număr mai mare de întâlniri de informare.

Rușinea ca factor foarte important în luarea deciziei de a renunța la plângere este confirmată de polițiștii intervievați. Polițiștii vorbesc în mod deosebit de infracțiunile cu violență pe care bătrânii nu le reclamă pentru a nu fi „de răs în sat”. Bătrânii care cad victime ale violențelor în familie, sau violențelor comise de apropiați (vecini, persoane care se ocupă de îngrijirea lor) sau ale agresiunilor sexuale, nu raportează infracțiunile către poliție din cauza sentimentului de rușine mai sus amintit. Pe acest fond se ajunge la situații în care vârstnicii ajung să aducă la cunoștința autorităților situațiile neplăcute prin care trec doar în situații extreme, când violențele la care sunt supuși ating un nivel insuportabil, când sunt dați afară din locuință sau când se tem pentru viața lor.

În anumite situații, lipsa de raportare poate apărea și pe fondul **lipsei de conștientizare a drepturilor lor**. Exemplul cel mai la îndemână este cel al victimizării din familie, în mod special al femeilor, care cred că e normal să fie lovite, se autoînvinovătesc, căutând scuze autorului.

7.5. INSTRUMENTAREA DOSARELOR CU VICTIME VÂRSTNICI

Printre cele mai importante probleme cu care polițiștii se confruntă în instrumentarea cauzelor cu victime vârstnice sunt legate de **retragerea plângerilor și reticența față de procedurile penale percepute ca fiind greoaie**. Persoanele vârstnice nu cunosc și/sau nu sunt de acord cu pașii ce trebuie urmați, faptul că trebuie să depună reclamație sau să dea declarații, să se prezinte la instanță: „*Au impresia că dacă au spus polițistului ce se întâmplă, toate lucrurile sunt rezolvate, iar infractorii sunt în închisoare*”. Sunt frecvente situațiile în care preferă să își retragă plângerile în loc să urmeze

procedurile și să ajungă în instanță. Nu vor să meargă în instanță, nici ca victimă, cu atât mai mult în calitate de martor. Acest lucru se întâmplă și din cauza schimbărilor legislative care au slăbit mult finalitatea actului de justiție cunoscut de ei ”*pe vremea lor*”. Infractorii, de multe ori, chiar dacă sunt prinși nu sunt pedepsiți, iar acest lucru i-a făcut pe vârstnici **neîncrezători în sistemul de justiție**.

Pe de altă parte, s-a desprins concluzia că unele persoane vârstnice **nu pot fi informate corect asupra procedurii de urmat în cazul în care sunt victime ale infracțiunilor sau cu privire la drepturile de care beneficiază, în principal din cauza volumului mare de informații** care trebuie asimilat de către aceste persoane, referitor la o anumită situație, a volumului mare de muncă a lucrătorilor care instrumentează astfel de cazuri, a **lipsei de personal specializat** care să comunice și să le explice persoanelor vârstnice posibilitățile pe care le au.

Relaționarea cu victima vârstnică depinde de experiența polițistului. Victimele în vârstă, de regulă, nu pot oferi informații necesare anchetei legate de semnalmentele autorilor, elemente de identificare a autovehiculelor, au tendința de a relata total subiectiv, divaghează de la subiect, nu rețin detalii, sunt lipsiți de coerență, nu pot reda șirul evenimentelor se contrazic, sunt nesiguri și astfel e afectată credibilitatea relatării. În comunicarea cu o persoană vârstnică – victimă a unei infracțiuni, **polițistul trebuie să dea dovadă de tact și multă răbdare, să îi aloce suficient timp pentru ”a povesti”, extrăgând din ansamblu elementele semnificative care sunt de interes pentru rezolvarea cazului.**

O grijă deosebită în interacțiunea cu vârstnicii este cea legată de **instruirea acestora de la început să nu pătrundă în câmpul infracțional** având în vedere faptul că au fost situații în care au curățat câmpul infracțional până la sosirea organelor judiciare. Cu privire la instrucțiunile pe care le primesc bătrânii au fost receptivi, în general.

O problemă esențială cu care se confruntă polițiștii în instrumentarea cazurilor în care vârstnicii sunt implicați este legată de **dificultăți ce țin de sfera medicală**: vârstnicii nu văd sau nu aud bine ceea ce face grea sau imposibilă recunoașterea din grup sau foto a suspectului, nu rețin semnalmentele autorilor faptei, sau rețin foarte puține, nu pot furniza date concludente despre autori. Din același considerent, uneori **furnizează polițiștilor date inexacte sau eronate care pot îngreuna ancheta.**

Din cauza problemelor de sănătate, mai ales în mediul rural, unde există un singur post de poliție, persoanelor mai în vârstă le este foarte greu să se deplaseze pentru audieri și de cele mai multe ori polițiștii le asigură transportul pentru a le lua declarațiile. În mediul urban, vârstnicii apelează la poliție și se colaborează mai bine.

În cazul înșelăciunilor, principalele dificultăți întâmpinate se referă la **sesizarea târzie a autorităților**; victimele anunță târziu poliția, caută să ascundă față de rude/ vecini cele întâmplate, iar **polițiștii pierd timpul operativ** care este foarte util în instrumentarea anumitor infracțiuni.

În instrumentarea înșelăciunilor un dezavantaj este reprezentat de **suspendarea/dezactivarea conturilor deținute de către polițiști în aplicația "Penitenciare"**, prin intermediul căreia aveau acces la anumite informații referitoare la deținuți. Polițiștii de investigații criminale subliniază **importanța recuperării accesului la aceste baze de date**, cu respectarea tuturor procedurilor referitoare la protecția datelor cu caracter personal ("suntem logați, se poate vedea ce verificăm").

7.6 ASPECTE CARE DIMINUEAZĂ CAPACITATEA DE LUPTĂ ÎMPOTRIVA CRIMINALITĂȚII

Principalul impediment identificat de polițiștii participanți la studiu este insuficiența resurselor umane din sistem. **Pensionările în masă** din anii precedenți au creat o serie de probleme a căror rezolvare nu a fost încă găsită. Mai mult decât atât, în acest context, este permisă **luarea de funcții din operativ și mutarea personalului la birouri**. Astfel s-a ajuns **mărirea dezechilibrului dintre forțele de poliție operativă** (ordine publică, rutieră) **și populație și suprafața a localităților (tot în dezvoltare)**. În prezent, apreciază subiecții, nu sunt suficiente forțe de ordine (inclusiv patrulare mixte cu jandarmi) pentru a face față onorabil necesității de siguranță a populației. Polițiștii de investigații criminale consideră că și în mediul urban există deficiențe în "acoperirea străzii" de către agenții de siguranță publică, fapt ce se reflectă în numărul tot mai mare de infracțiuni pe care trebuie să le gestioneze structura de poliție judiciară (*"neavând oameni în teren, nu se mai previn anumite infracțiuni, nu mai sunt prinși autori în flagrant"*).

Mediul rural este considerat cu precădere afectat de lipsa de angajați. În condițiile în care majoritatea posturilor comunale de poliție funcționează cu unu-doi polițiști, în timp ce schema de personal este prevăzută cu cinci-șase lucrători, munca de poliție a ajuns să aibă un caracter predominant reactiv (*"nu sunt oameni pentru patrulare, polițiștii efectiv execută misiunile de la 112"*), fără a mai exista resurse pentru a acorda timpul necesar activităților preventive (prezență în comunitate, discuții cu oamenii etc.)

Polițiștii de proximitate susțin că nu mai este timp de petrecut în comunitate în contextul lipsei personalului și al eliminării obligației de a petrece cele șase ore în sector. În acest fel, nu se realizează cunoașterea populației și nici nu se poate consolida relația de încredere poliție - comunitate.

Presiunea rezultatelor în finalizarea dosarelor instrumentate este mare și polițiștii de proximitate se rezumă la acest lucru, considerând acest indicator, prioritar.

În legătură directă de cauzalitate cu numărul mic de polițiști și creșterea situației operative se află **volumul de muncă foarte mare pe fiecare polițist**. Subiecții estimează că 70-80% din timpul de lucru se rezumă la ”munca în dosare”, iar restul timpului este alocat sarcinilor de serviciu dispuse de superiori (citații, serviciu la dispecerat, la poartă etc.). **Lipsa calității de poliție judiciară pentru unii lucrători de poliție din structurile de ordine publică** încarcă și mai mult o parte a personalului, ducând în același timp la distribuția inegală a responsabilităților care atrage după sine și nemulțumirea celor care sunt suprasolicitați.

Volumul mare de muncă și presiunea pe finalizarea dosarelor au drept consecință, în opinia unora dintre polițiștii intervievați, scăderea calității muncii din dosare „*din dorința de a recupera handicapul cantitativ se ajunge la creșterea handicapului calitativ în instrumentarea cazurilor*”. De asemenea, în acest context, activitățile preventive ale polițiștilor de proximitate sunt făcute sporadic, doar când sunt impuse de șefi sau sunt primite sesizări.

O problemă strategică este cea a **personalului din sursă externă a căruia slabă pregătire profesională**, comparativ cu generația de polițiști experimentați care au ieșit la pensie în ultimii ani, nu ajută la remedierea problemelor. **Majoritatea subiecților au ridicat problema că angajările din sursă externă au adus personal nepregătit, incompatibil cu munca de poliție, lipsit de motivație**. Acest lucru se simte atât în cunoașterea populației și a situației operative, cât și în instrumentarea cazurilor: „*problema este recrutarea, formarea cadrelor - lipsa unui personal de calitate, neinteresat de munca de poliție*”.

Există și opinii care susțin că, în ordinea importanței factorilor care periclitează capacitatea instituției de a face față criminalității, calitatea redusă a resurselor umane (experiența, profesionalismul și motivația acestora) se află pe primul loc: „*Un polițist într-o comunitate mică, dacă este profesionist, poate stăpâni pe deplin situația operativă, însă acest lucru depinde de fiecare lucrător în parte... (în ceea ce privește vârstnicii) în comunitățile rurale, oamenii se cunosc între ei, în general, persoanele vârstnice cunosc preocupările fiecărui individ din comunitatea respectivă și dacă se discută în mod profesionist cu aceste persoane munca polițistului dă roade*”.

Motivația financiară este un alt aspect ridicat de către o parte a subiecților care apreciază că munca operativă, în timp, și-a pierdut considerabil din avantajele financiare, lucru care favorizează migrarea către munca de birou și accentuarea dezechilibrelor deja existente. **Această dinamică de**

personal nu permite acumularea de experiență într-un domeniu, care este condiție de bază pentru un bun profesionist.

Subiecții vorbesc și de prestigiul de care se bucurau anterior structurile operative și pe care nu îl mai resimt în acest moment, pe de o parte din cauza greutăților legislative, iar pe de altă parte din cauza lipsei de sprijin din partea unora dintre cei aflați în funcții de management.

Polițiștii cu experiență profesională au constatat că **legislația permisivă** nu diminuează potențialul infracțional și nici nu oferă metode eficiente de combatere a criminalității. *"Legislația actuală nu avantajează nici societatea și nici instituția poliției, determinând o scădere a încrederii populației în elementul polițienesc (de exemplu: portul de obiecte periculoase nu este incriminat ca infracțiune sau contravenție) și o creștere a elementului infractor."* Modificările aduse CP și CPP în sensul scăderii pedepselor la unele infracțiuni sunt interpretate de unii polițiști ca și cum autorii au "mai multe drepturi" decât victimele *(de exemplu: sunt cazuri în care victima nu-și poate recupera prejudiciul imediat, pentru ca a fost valorificat, instanța îndrumă victima să se adreseze în civil pentru a-și recupera prejudiciul după eliberarea infractorului).*

Polițiștii vorbesc despre randamentul din ce în ce mai scăzut pe care formațiunile operative l-au dat ca fiind explicabil prin scăderea proporțională a sprijinului primit și prin scăderea prestigiului, motiv pentru care, atâta timp cât problemele enumerate nu vor fi remediate, riscurile la adresa ordinii sociale vor persista și poate chiar se vor agrava.

Unii subiecți resimt lipsa sprijinului primit din partea managementului (șef nemijlocit, șef direct, comandă), concretizată în indisponibilitatea de a suplimenta funcțiile în operativ, dar și în lipsa sprijinului acordat în soluționarea dificultăților întâmpinate. O parte a lucrătorilor intervievați vorbesc despre **problema de relaționare cu managerii instituției** care nu apreciază nici măcar prin mulțumiri verbale sau scrise inițiativa și rezultatele deosebite.

Polițiștii sunt de părere că nici **parteneriatul cetățean – poliție** nu este foarte funcțional (nu ca în străinătate). Nu funcționează paza vecinătății, populația alege să nu se implice în siguranța comunității, nu ajută victima în multe cazuri nici dacă este martor ocular, iar în unele cazuri refuză să se constituie în martor.

Dotarea precară a poliției constituie de asemenea un factor care reduce eficiența luptei împotriva criminalității. Aici polițiștii enumeră autoturisme vechi, lipsa unor mijloace de autoapărare, lipsa bazelor de date comune care să faciliteze munca operativă.

7.6.1. PATRULAREA ÎN ZONELE CU POPULAȚIE VÂRSTNICĂ NUMEROASĂ

Lucrătorii de poliție intervievați declară că au o evidență a persoanelor vulnerabile din comunitate, din care fac parte și persoanele în vârstă, singure, bolnave și cu o situație dificilă, aceste categorii fiind în permanență în atenția acestora. De regulă, în stabilirea *itinerariului de patrulare*, se ține cont ca aceste locații să figureze, însă **nu este întotdeauna posibil să se realizeze efectiv**, datorită numărului redus de patrulare care trebuie să intervină cu prioritate la evenimentele produse.

De asemenea, din *lipsa resurselor materiale, a mașinilor și combustibilului*, polițiștii nu pot parcurge distanțe prea mari, într-un timp scurt. Astfel în localitățile cu mai multe sate/cătune, nu se poate ajunge săptămânal la casele vârstnicilor, mai ales dacă aceștia locuiesc în zone izolate.

Actualul sistem de patrulare îngreunează situația în mediul rural, mulți dintre subiecții intervievați apreciind că acesta îndepărtează șefii de posturi de comunitățile arondate postului în care sunt încadrați, fapt ce scoate în evidență necesitatea alocării de personal strict către posturi.

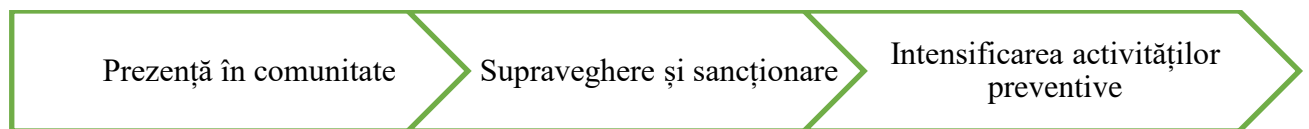
În concluzie, *posibilitatea de a ajunge la toate locuințele vârstnicilor* depinde de factori ca: *aria geografică* în care este așezată localitatea rurală (în zonele de deal și munte casele sunt răsfrate, la distanțe mari); *resursa umană și dotarea postului/secției de poliție*; volumul de muncă și situația operativă.

Ca și *soluții* au fost enumerate posibilitatea ca șefii de post/polițiștii de proximitate, să aibă o modalitate de *comunicare periodică cu persoanele care locuiesc izolat sau cu vecinii acestora*, sau identificarea unui aparținător al persoanei vârstnice care să păstreze permanent legătura cu polițiștii.

O altă soluție propusă este cea de a *implica și alte autorități – poliție locală, serviciul de asistență socială*, în acoperirea zonelor de competență - zone supradimensionate în raport cu numărul echipajelor de poliție alocate spre patrulare. Pe lângă sporirea sentimentului de siguranță, dialogul direct cu persoanele vârstnice ar permite transmiterea de recomandări preventive actualizate, adaptate particularităților situației operative din zonă (tipuri de infracțiuni cu care se confruntă, recomandări cu privire la evitarea anumitor comportamente de risc etc.).

7.7. PROPUNERI PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA ACTIVITĂȚII PREVENTIVE

Interviurile derulate conturează direcțiile principale de acțiune în domeniul prevenirii criminalității. Seniorii au propus o serie de măsuri necesare a fi adoptate de poliție pentru a se simți în siguranță, ce pot fi grupate în trei mari direcții: o creștere a vizibilității și prezenței polițiștilor în rândul comunității, o mai bună supraveghere a zonei și o amplitudine mai mare a activităților de pregătire anti-victimizare.

Interviurile confirmă ideea că cea mai bună modalitate de prevenire în cazul vârstnicilor este **prezența crescută în comunitate**. În acest sens, vârstnicii propun ca polițiștii să patruleze mai mult în comunitate, mai ales pe timpul nopții, unii dintre vârstnici amintind că, în trecut, patrulele de polițiști treceau prin zona de domiciliu și de trei ori în timpul unei nopți.

Tot în acest sens, vârstnicii apreciază că ar trebui să se revină la modelul vechiului sectorist, care cunoștea mult mai bine comunitatea și era frecvent prezent în cartier: “*Să știi la cine să apelezi, cu cine să te consulți, dacă nu îl cunoști pe polițist e greu*”. Poliția ar trebui să găsească o modalitate prin care să interacționeze direct cu vârstnicii, să se simtă prezența lor fizică în comunitate și în zonele lor de competență: “*Polițiștii care răspund de zonă ar trebui să se facă mai cunoscuți, așa ne-am simți mai în siguranță.*” În opinia persoanelor intervievate, poliția ar trebui să manifeste mai multă înțelegere și aplecare față de problemele persoanelor vârstnice.

Vârstnicii simt totodată nevoia unei **supravegheri mai bune a comunității și a sancționării prompte** a faptelor antisociale. Una dintre propunerile frecvent amintite de seniori a vizat creșterea numărului de camere de supraveghere instalate în comunitate, vârstnicii reclamând acest lucru din partea poliției sau a primăriei, asigurarea unui iluminat public eficient sau a pazei comunale. Totodată, seniorii au precizat că acestea ar trebui montate nu doar în zonele centrale, dar și în cartiere sau pe străzi mai puțin circulat sau chiar la scările de bloc.

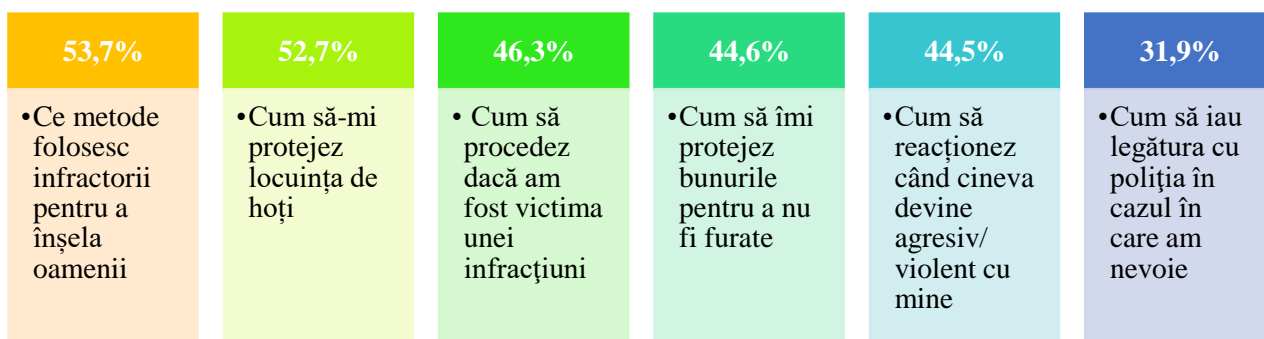
Televiziunea și radioul sunt apreciate ca fiind mijloace importante de informare, însă informațiile trebuie prezentate în altă formă, mai pe larg. Campaniile mass-media nu sunt eficiente pentru această categorie de vârstă, sau cel puțin nu în forma în care se fac acum - bătrânii nu rețin așa ușor informațiile prezentate succint în câteva secunde. Au fost formulate propuneri referitoare la

abordarea mesajelor preventive în cadrul unor emisiuni în care să participe lucrători de poliție care să prezinte modurile de operare a infractorilor, cazuri concrete de infracțiuni cu victime persoane vârstnice, precum și măsurile ce trebuie adoptate pentru a se feri de infractori. Vârstnicii au exemplificat emisiunile posturilor Radio România Actualități, Antena Satelor și TVR printre cele pe care le urmăresc frecvent și în cadrul cărora și-ar dori să fie abordate teme antivictimale.

Pliantele cu recomandări ar trebui să fie însoțite și de discuții față în față, pentru că, având în vedere vârsta înaintată a victimelor, acestora le este greu să citească sau să înțeleagă informațiile; a fost menționată necesitatea adaptării modului de adresare și formulare a mesajului către persoanele vârstnice, care ar trebui să fie diferit de cel prin care se discută cu celelalte categorii de vârstă, în sensul că limbajul trebuie să fie apropiat de capacitatea lor de a înțelege. A fost formulată propunerea potrivit căreia la întâlnirile cu vârstnicii ar fi recomandat să participe și o persoană apropiată acestora (ca vârstă, grad de rudenie) pentru a dispărea bariera de comunicare dintre reprezentatul poliției și vârstnic și a facilita înțelegerea adecvată a drepturilor de care beneficiază.

Activitățile de informare a persoanelor vârstnice se axează pe **prezentarea modurilor de operare cunoscute, dar activitatea infracțională cunoaște în mod constant valențe, schimbări, abordări și idei noi cu care poliția nu poate ține întotdeauna pasul**, deci principalul aspect la care ar trebui să se lucreze, este naivitatea persoanelor vârstnice și instruirea acestora cu privire la modurile de reacție în cazul în care sunt contactați de persoane necunoscute. Sunt necesare informații de factură psihologică care să-i ajute să înțeleagă și să conștientizeze cu adevărat propriile neputințe și pericolele reale.

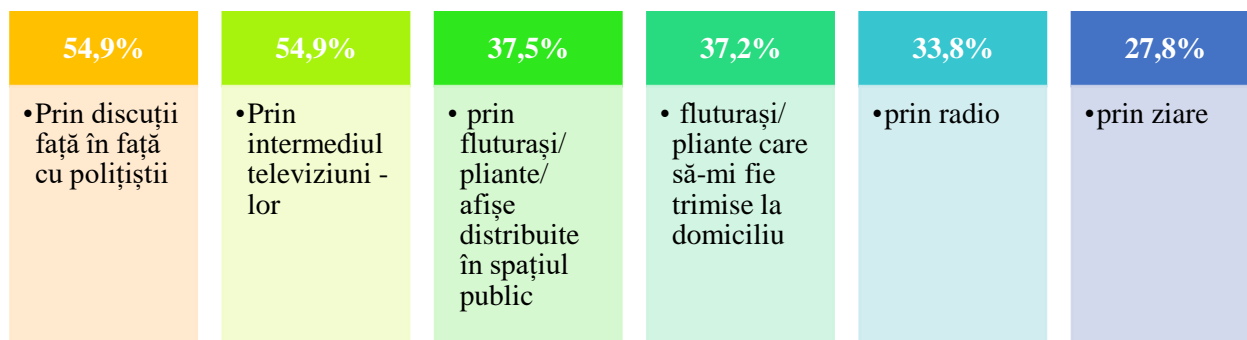
Rezultatele sondajului de opinie au ierarhizat principalele domenii asupra cărora populația vârstnică din mediul urban își dorește să fie informată de Poliția Română în vederea creșterii siguranței:

Procente importante dintre vârstnicii din mediul urban doresc să fie informați cu privire la metodele folosite de infractori pentru a înșela oamenii, pentru a-și proteja locuința sau bunurile sau

reacția de urmat în cazul în care cineva este agresiv/violent cu ei; dar și cu privire la procedura de urmat în cazul în care sunt victime ale unei infracțiuni. De asemenea, se remarcă faptul că aproape o treime dintre respondenți doresc să afle cum să ia legătura cu poliția în cazul în care au nevoie.

Modalitățile de informare preferate de vârstnicii din mediul urban, așa cum reies din sondajul de opinie derulat:

Respondenții la sondaj (vârstnici din mediul urban) preferă ca mijloace de informare pe teme preventive **discuțiile față în față cu polițiștii și televiziunile** (mai multe de jumătate dintre respondenți). Materialele preventive postate în spațiul public sau transmise la domiciliu s-au situat în preferințele a aproximativ 37%. Informările prin radio au fost nominalizate de o treime din vârstnici, în timp ce aproximativ un sfert au menționat că și-ar dori să primească informații prin intermediul ziarelor.

8. Bune practici în domeniul prevenirii criminalității contra vârstnicilor

Demersurile de prevenire a criminalității în rândul vârstnicilor s-au bucurat de o atenție sporită la nivel european (și nu numai), numeroase programe fiind implementate în acest domeniu în toate statele membre. Desfășurarea de activități de informare, campaniile media sau distribuirea de materiale preventive în comunitățile de vârstnici sunt printre cele mai utilizate metode. Dincolo de acestea, o serie de metode inovative au fost implementate, cu scopul de a spori și eficientiza programele de prevenire a victimizării seniorilor.

Rețeaua Europeană pentru Prevenirea Criminalității, care facilitează cooperarea, contactele și schimbul de bune practici și expertiză între actorii ce activează în domeniul prevenirii criminalității, a promovat și premiat proiecte referitoare la prevenirea infracțiunilor ce îi vizează pe vârstnici, cu scopul ca ei să rămână activi în societate, să beneficieze de resurse suficiente pentru un trai decent și să poată lua parte la viața publică socială și culturală, nevoie resimțită la nivelul multor state europene.

Câteva dintre proiectele de succes de prevenire a victimizării persoanelor de vârsta a treia, implementate la nivel european, care au avut ca grup țintă persoanele de vârsta a treia sunt prezentate, în rezumat, mai jos:

Germania – *Hello Granny, I need money* - proiect ce a fost implementat în parteneriat de către Poliția din Stuttgart, Primăria orașului, o instituție bancară și un actor german. Elementul inovativ al acestui proiect a constat în utilizarea teatrului educațional pentru a furniza informații bătrânilor cu scopul de a-i proteja de escroci, trecând astfel de la o simplă informare a vârstnicilor către o conștientizare a riscurilor. Vârstnicii au fost plasați în rolul de victimă și au avut astfel oportunitatea de a se ”confrunța” cu o situație foarte apropiată de realitate, de a observa versatilitatea infractorului, modul în care acesta profită de informațiile pe care în mod involuntar victima i le oferă și dificultățile acesteia de a-i face față. Inițial, au fost organizate un număr de 20 reprezentări ale actului artistic, însă până la finalul proiectului au fost susținute un număr de 117 reprezentări, atât în Stuttgart cât și comunitățile apropiate.

Rezultatele acestui proiect s-au concretizat în trei mari efecte:

- Conștientizarea nevoii de protecție pentru a nu deveni o victimă potențială;
- Dezvoltarea abilităților de recunoaștere a unor situații potențial periculoase;
- Evitarea situațiilor cu risc infracțional și prevenirea victimizării.

Costurile proiectului au inclus doar prestația actorului angajat (790 – 890 Euro).

Ministerul Federal German pentru Afaceri de Familie, cetățeni în vârstă, femei și tineri a colaborat cu Universitatea Germană de Poliție (Deutsche Hochschule der Polizei) pentru implementarea programului "*Viața sigură la vârsta a treia*", desfășurat în perioada 2008-2012. Programul de acțiune s-a concentrat pe următoarele subiecte:

- Prevenirea abuzului asupra persoanelor vârstnice în contextul procesului de îngrijire la domiciliu a acestora;
- Prevenirea violenței asupra partenerului cu o vârstă înaintată;
- Prevenirea infracțiunilor contra patrimoniului ce au ca țintă persoanele de vârsta a treia;
- Creșterea nivelului de conștientizare a profesioniștilor din domeniul asistenței sociale și sănătății pentru a spori identificarea deceselor nenaturale.

În efortul de a proteja persoanele în vârstă, au fost pregătite o serie de măsuri în cadrul acestui program de acțiune. Acestea au inclus elaborarea unor seturi de informații cu caracter informativ – preventiv incluse într-o broșură intitulată "*Rate mal, wer dran ist?*" ("Ghici cine sună?"). După cum sugerează titlul, această broșură conține sfaturi utile adresate persoanelor în vârstă referitor la modul în care se pot proteja în mod eficient pe ei înșiși dar și modalități de prevenire a bunurilor.

Pentru atingerea obiectivelor, programul *Ghici cine sună*....a utilizat ca metodă de prevenire, jocul de rol, prin care un actor specializat se "transforma" într-un escroc și utiliza, telefonic, în conținutul discursului, fraze tipice discuțiilor cu membrii familiei, cu un grad ridicat de intimitate, similare discuțiilor purtate între nepot/prieten de familie și persoana vârstnică. Actorul, folosindu-se de trucuri psihologice istețe, le sugera potențialelor victime că se confruntă cu o mare problemă financiară, care-i produce un mare stres, și solicita sume mari de bani necesari imediat.

Actorul angaja în mod activ audiența, iar mulțumită contactului apropiat cu specialistul din zona prevenirii criminalității, interpretul a luat cunoștință de cele mai noi informații din acest domeniu și a putut răspunde flexibil la dorințele și nevoile participanților, a oferit ca exemplu și alte moduri de înșelăciune precum și cele mai bune măsuri de autoprotecție.

Participanții au apreciat în mod pozitiv inițiativa, considerând că temerile legate de acest tip de infracțiune și dorința lor de a se proteja au fost tratate în mod serios de către autorități. Evaluarea a arătat că acest proiect a avut efecte de durată asupra grupului țintă.

Slovacia – Police Academy – Academia de Poliție din Bratislava oferă cursuri special dedicate vârstei a treia, în care sunt tratate tematici de prevenire a victimizării.

Austria – *Granny Scam – ever heard of that?* - proiectul a constat într-un demers de conștientizare asupra fenomenului înșelăciunilor și a avut ca public țintă persoanele vârstnice și personalul bancar.

Croația – *A day like a dream* – proiect ce a avut ca public țintă persoanele cu dizabilități și vârstnicii. Acesta și-a propus informarea și conștientizarea beneficiarilor asupra riscului de a deveni victime ale infracțiunilor, îmbunătățirea abilităților polițiștilor ce lucrează cu persoanele cu dizabilități și cu vârstnicii. Un element de inovație a fost considerat faptul că vârstnicii primeau informații preventive odată cu factura de utilități.

Danemarca – *Protect yourself against thieves* – proiect care și-a propus să prevină furturile din buzunare comise împotriva bătrânilor. Activitățile proiectului au constat în întâlniri cu persoane vârstnice și autorități locale și distribuirea de fluturași cu caracter informativ - preventiv în zonele în care exista o incidență ridicată a furturilor personale.

Finlanda – Suvanto Linja – *The national helpline for elderly people* – proiectul a prezentat linia telefonică gratuit inițiată și implementată de *Asociația pentru o bătrânețe sigură*, linie la care pot suna vârstnicii, apropiații acestora sau personalul ce lucrează cu persoanele de vârstă a treia și primesc informații, sfaturi sau metode de intervenție în situații problematice pentru vârstnici.

CONCLUZII

- Comparativ cu celelalte segmente ale populației, **persoanele vârstnice sunt mai îngrijorate de problema infracționalității și, într-o mai mare măsură, își evaluează nivelul de siguranță ca fiind scăzut**, indiferent dacă au fost întrebate cu privire la gradul de siguranță resimțit în localitate, pe stradă, în locuință, pe drumurile publice sau în mijloacele de transport. Sentimentul de nesiguranță resimțit este probabil alimentat de problemele relaționate intrinsec cu vârsta a treia (legate de starea de sănătate și problemele economice). Făcând referire la cele două medii de rezidență, se observă un **nivel ușor mai scăzut** al vârstnicilor din **urban** care **se simt în siguranță** în localitatea lor.
- Atât seniorii, cât și polițiștii intervievați au amintit, **printre cele mai frecvente infracțiuni cu care se confruntă seniorii, pe cele contra patrimoniului**, în ansamblul cărora **înșelăciunile și tentativele de înșelăciune** ocupă o pondere importantă. Cele mai frecvente modalități utilizate de infractori pentru a-i înșela pe bătrâni sunt: metoda "Accidentul", **declinarea de calități oficiale false**, metoda "acoperișul" sau "burlanul", metoda "premiul", **strângere de fonduri pentru persoane bolnave**, metoda "vechilor cunoștințe", "ghicitul", "pomana", "pomana regelui Cioabă". De asemenea, alte moduri de operare întâlnite sunt **extragerea banilor de pe cardului bancar de către rude fără acordul persoanei sau încheierea de contracte de vânzare-cumpărare a imobilelor** proprietate privată fără asistență juridică și fără participarea aparținătorilor.
- Un aspect relatat pe parcursul interviurilor atât de polițiști, cât și de vârstnici este acela că în multe situații, **vârstnicii erau informați cu privire la tipurile de infracțiuni** cărora le-au căzut victimă, dar aceștia nu interiorizează și conștientizează riscul/ posibilitatea victimizării. Din această perspectivă este **nevoie să se treacă, în activitățile preventive, de la informare la conștientizare**. Exemple în acest sens sunt proiectele implementate în Germania, în care seniorilor nu li se prezintă informații, ci sunt plasați în rolul de victimă, în cadrul unui joc de rol sub forma unui teatru. Seniorii care asistă ca spectatori au astfel ocazia să observe în mod direct modul în care se comportă "victima" și "agresorul" și să conștientizeze capcanele și greșelile comise de o persoană de vârsta a treia.
- Alte fapte infracționale cu care se confruntă vârstnicii, așa cum au fost amintite pe parcursul interviurilor, sunt furturile din **locuință sau din curți/dependințe; furturile din buzunare, genți în mediul urban** dar și **infracțiunile minore din sfera criminalității stradale**, care le induc vârstnicilor un sentiment de insecuritate, indiferent dacă îi vizează sau nu în mod direct.

- **Faptele comise cu violență**, atât cele de intensitate mai scăzută (precum agresiunile verbale sau fizice), dar și conflictele cu vecinii sau intrafamiliale, tâlhăriile și violurile sunt alte situații de victimizare experimentate de seniori. În ceea ce privește actele de violență, este important de menționat că în rândul **persoanelor vârstnice există o toleranță mai ridicată la violență** comparativ cu celelalte segmente de vârstă; ceea ce îi determină să nu raporteze faptele, astfel că actele de agresiune fizică se întind uneori pe o perioadă lungă de timp. În multe situații, aceștia anunță poliția doar dacă violențele au atins un nivel foarte ridicat și le pun sănătatea sau viața în pericol.
- Un risc crescut de victimizare a seniorilor există și în legătură cu **traficul rutier**, seniorii reclamând în mod particular **neacordarea priorității la traversarea străzii în calitate de pieton** ca situație ce le creează un sentiment de nesiguranță. Problemele medicale realaționate de vârstă se traduc printr-un risc mai mare de a fi răniți grav sau uciși în accidentele comparativ cu celelalte vârste (un impact similar producând consecințe medicale diferite în funcție de caracteristicile biologice ale victimei).
- La nivelul vârstnicilor există o serie de **vulnerabilități** care măresc riscul ca aceștia să devină victime ale infracțiunilor. Particularitățile stilului de viață și ale stării de sănătate: vârsta înaintată, afecțiuni fizice și psihice, fragilitatea psihică (emoțională), locuirea în singurătate sau în izolare socială, cu credințe formate de-a lungul timpului care le guvernează viața – de a ajuta semenii (chiar dacă nu cunosc persoanele respective), de a depozita bunuri (bijuterii și bani) în locuință (considerând că este cel mai sigur loc), naivitatea de a crede că pot obține un lucru valoros cu o plată minimă, se pot transforma în vulnerabilități prin care persoanele vârstnice pot deveni victime ale infracțiunilor.
- Infracțiunile comise împotriva vârstnicilor prezintă anumite **particularități: se comit cu mai multă ușurință** (atât datorită scăderii capacităților fizice ale seniorilor de a se apăra de o potențială agresiune, cât și unei stări mai scăzute de vigilență); **se bazează pe impactul și pe reacția emoțională** a persoanei, mizând pe producerea unui șoc emoțional puternic și, în general, nu presupun violență, ci **speculează naivitatea și credulitatea persoanei vătămate**.
- În ceea ce privește tipologia **autorilor de infracțiuni contra vârstnicilor**, aceștia provin atât din rândul **infractorilor ocazionali**, cât și a **celor specializați**. În rândul **infractorilor ocazionali** se numără persoanele care vin să cerșească sau să vândă diverse produse, vecini sau rude ale vârstnicilor sau persoane care au în îngrijire bătrânii și care profită în cazul în care li se oferă ocazia de a-i deposeda de bătrâni de bunuri sau bani.

- ***Infractori specializați*** comit în principiu infracțiunile de înșelăciune, furturi din geți/buzunare sau furturi din mijloacele de transport în comun și zone aglomerate, sau furturi din locuințe sau anexe gospodărești.
- În același timp, datele rezultate în urma studiului au arătat ***o rată ridicată de adoptare a unor comportamente de risc în rândul vârstnicilor***. Procente ridicate dintre aceștia ***nu adoptă măsuri minime de siguranță în vederea securizării locuinței, obișnuiesc să se deplaseze cu sume mari de bani la cumpărături, în spații publice sau oferă detalii privind sumele de bani și bunurile pe care le dețin unor persoane necunoscute***.
- ***Consumul de alcool*** reprezintă un alt ***comportament de risc***, vulnerabilizându-i pe seniori atât prin scăderea capacităților mentale și fizice de a se apăra în fața infractorilor (aspect de care aceștia profită), cât și prin creșterea riscului declanșării unor conflicte pe acest fond (în mediul familial sau în afara acestuia), în urma cărora devin victimele ale unor fapte cu violență.
- ***Bătrânii care locuiesc singuri*** reprezintă o categorie în mod particular vulnerabilă în cadrul acestui segment mai larg de vârstă. În mediul urban, indicarea situației locative a persoanelor la avizierul blocului (prin listele de plată de la întreținere) reprezintă un factor de risc pentru producerea unor infracțiuni contra acestora întrucât, în acest mod, infractorii sunt orientați către persoanele care au cele mai scăzute posibilități de a se apăra în fața unei agresiuni.
- Datele studiului au arătat un ***grad destul de scăzut de cunoaștere a polițiștilor de proximitate în rândul persoanelor vârstnice din mediul urban***. În ansamblu, în mediul rural există o pondere mai ridicată a vârstnicilor care îi cunosc pe lucrătorii de la posturile de poliție, situația nefiind însă unitară la nivelul tuturor comunelor.
- ***Gradul scăzut de cunoaștere a lucrătorilor de poliție de către vârstnici are drept cauză principală prezența scăzută în comunitate a polițiștilor***. Lucrătorii de poliție confirmă această problemă de importanță majoră și o justifică prin ***lipsa timpului necesar cunoașterii populației, care afectează atât gradul de vizibilitate a polițistului, cât și percepția asupra gradului de siguranță a cetățenilor, activitatea de culegere de informații și componenta de inhibare/descurajare a infractorilor***.
- Sondajul de opinie realizat arată că aproximativ jumătate dintre vârstnicii din mediul urban au fost victime ale unei fapte antisociale, iar aproximativ o treime dintre aceștia au anunțat poliția. Principalele motive pentru care vârstnicii nu au sesizat poliția sunt legate de ***gravitatea minoră percepută a problemei, de teama răzbunării din partea agresorilor pe fondul***

neîncrederii în sistemul de justiție, dar și de sentimentul de rușine față de comunitate/familie/polițist.

- Poliția se bucură de un **nivel ridicat al încrederii** în rândul persoanelor vârstnice. Aceștia își condiționează încrederea în Poliție într-o măsură mai mare decât persoanele mai tinere pe rapiditatea intervenției la solicitări, pe consistența sprijinului acordat cetățenilor (“disponibilitatea de acorda sprijin cetățenilor”, „tratamentul egal al tuturor cetățenilor”).
- **Nemulțumirile vârstnicilor** față de activitatea poliției sunt în mare parte explicabile prin *lipsa de cunoaștere a competențelor legale ale instituției, de așteptările nerealiste vizavi de rapiditatea obținerii unor rezultate, fondate în mare măsură pe comparația cu modul în care lucrurile funcționau într-un context socio-politic diferit (perioada comunistă).*
- Principalele probleme cu care se confruntă polițiștii în instrumentarea dosarelor cu victime vârstnici sunt legate de *retragerea plângerii corelată cu reticența față de procedurile penale percepute ca fiind greoaie și cu neîncrederea în sistemul de justiție, precum și îngreunarea anchetelor din cauza datelor eronate pe care le furnizează victimele pe fondul problemelor de sănătate specifice vârstei (probleme de văz, auz, memorie etc.), sesizarea târzie a autorităților sau suspendarea/dezactivarea conturilor deținute de către polițiști în aplicația ”Penitenciare”, care facilita munca polițiștilor în cazurile de înșelăciune instrumentate.*
- Datele au arătat o **nevoie ridicată de pregătire antivictimală în rândul seniorilor**. Evaluarea activităților de prevenire utilizate de polițiști confirmă faptul că cea mai bună modalitate de prevenire în cazul vârstnicilor este prezența crescută în comunitate și discuțiile purtate față în față.
- *Televiziunea și radioul sunt apreciate ca fiind mijloace importante de informare, însă informațiile trebuie prezentate în altă formă, mai pe larg.* Campaniile mass-media nu sunt apreciate a fi eficiente pentru această categorie de vârstă, sau cel puțin nu în forma în care se fac acum, întrucât bătrânii nu rețin așa de ușor informațiile prezentate succint în câteva secunde.